

Літературно-культурний журнал українських письменників Румунії

Наше слово

Місячник Союзу українців Румунії. XXV рік видання. № 256, жовтень, 2015

*І чужому навчається,
У свого не учурається...*

М. Шванк

Наш голос

NAȘ HOLOS
ISSN 1220-6296

Головний редактор – Ірина Мойсей
Редактори: Іван Ребошапка
Михайло Трайста

Редколегія:

Іван Арделян, Іван Кідещук,
Іван Ковач, Микола Корнищан,
Микола Корсюк, Михайло Михайлюк,
Юрій Павліш, Віргілій Ріцько

Адреса редакції:

Раду Попеску, 15, Сектор 1, Бухарест;
Телефони: 021/222.07.29; 021/222.07.37
Телефони/Факси: 021/222.07.37; 021/222.07.55;
E-mail: redactia.nasholos@gmail.com

Друкарня «S.C. SMART ORGANIZATION S.R.L.»,
Бухарест, Румунія
Redacția:
Str. Radu Popescu, Nr. 15, Sector 1,
București România

Застереження:

- За достовірність фактів, цитат, власних імен та інших відомостей відповідають автори підписаних матеріалів.
- Редакція може не поділяти точки зору авторів.
- Надіслані до редакції матеріали не рецензуються і не повертаються.
- Редакція залишає за собою право скорочувати і редагувати надіслані матеріали, не порушуючи їхнього основного змісту.

Читайте в номері:

- ❖ *Роль учителя в сучасному суспільстві*
- ❖ *Многая літ вельмишановному ювілярові – майже акордами музики Едварда Гріга (До 75-річчя Михайла Михайлюка)*
- ❖ *«Голос твій ніколи не лукавив»: Михайло Михайлюк в українському літературному просторі*
- ❖ *Михайло Михайлюк – невиліковний романтик (Інтерв'ю)*
- ❖ *Україніка Бухарестського університету – одна із складових румунської філології (XV). Співпраця колективу українців з доуніверситетською шкільною освітою*
- ❖ *Г. С. Сковорода: «Пісня 12-а – божественний вимір природи*
- ❖ *З нових сурівських видань: Кольорове та яскраве, запашне, смачне, цікаве в оповіданнях Марії Чубіки Красні спогади Миколи Майданюка про прожите і зроблене, набутки і втрати*
- ❖ *Майстри сучасної української прози: Галина Тарасюк – щирий друг українських письменників Румунії Жека і Спиридон (Оповідання)*
- ❖ *Спогади з давніх доріг (V)*
- ❖ *Дитячі сторінки*
- ❖ *Сторінки гумору*

РОЛЬ УЧИТЕЛЯ В СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

До Всесвітнього дня учителя

(Святкується 5 жовтня. В цей день в 1966 році скликана ЮНЕСКО і Міжнародною організацією праці конференція прийняла Рекомендацію «Про становище вчителів» – перший міжнародний документ, визначаючий умови праці вчителів. Всесвітній день учителя входить в систему всесвітніх і міжнародних днів ООН. Цей день покликаний привернути увагу до становища вчителів у суспільстві, їх ролі в освіті і розвитку)

**Ми навчаємося не для школи,
а для життя.**

Сенека Молодший

Професія вчителя – одна із найдревніших в світі. В усі часи і епохи педагоги грали важливу роль в розвитку суспільства, оскільки саме вони виховували і формували молоде покоління, яке в свою чергу, прийде на зміну старшому. Але чи з його приходом суспільство вийде на вищий виток розвитку, у великій мірі залежить саме від учителів даної епохи. Таким чином, можна твердити, що педагоги формують майбутнє. «Нам здається недостатнім залишити тіло і душу дітей в такому стані, в якому вони дані природою, – ми піклуємося про їхнє виховання і навчання, щоб добре стало ще кращим, а погане змінилось і стало хорошим», – ще на початку нашої ери писав грецький письменник-сатирик Лукіян.

Безперечно, соціальні функції педагога в суспільстві змінюються разом із самим суспільством, реагуючи на всі еволюційні, громадські, економічні і навіть політичні процеси доби. Але все ж таки, деякі із тих функцій залишаються незмінними протягом віків, можливо міняючи лише потужність і смислові відтінки.

Так, майже в усі часи учитель виконував роль двигуна, рушійної сили, свого роду каталізатора тих чи інших процесів. Виховуючи молодь, він у значній мірі сприяє формуванню нового покоління, володіючого новими технологіями і засобами. Крім того, рано засвоюючи знання, набуті цілими поколіннями і правильно викладені вчителем, молодь отримує сприятливе середовище для формування нових ідей і поглядів.

Таким чином, педагог стає невід'ємною ланкою в безперервному ланцюгу між історичним минулим і майбутнім, і забезпечення зв'язку, в

тому числі і перспективності того майбутнього є ще одною важливою функцією освітянина.

Інша специфічна роль вчителя полягає у накопичуванні соціального досвіду. Але педагог не просто хранитель, в той же час він і носій різноманітних суспільних цінностей: загальнолюдських, культурних, духовних, інтелектуальних і т.д. І разом із фаховими знаннями, він передає цей соціальний досвід учням.

Також одне із важливих завдань педагога полягає в тому, що він, оцінюючи рівень культури суспільства і досвід міжсуспільних відносин, вибирає той матеріал, який, на його думку, буде вартісним і цінним. Правда, його оцінка, доволі суб'єктивна, може мати як позитивні, так і негативні наслідки і, відповідно, спонукати до прогресу чи консервативності. Звичайно, розвиток суспільних відносин формується і розвивається не лише завдяки педагогічній діяльності, на нього впливають безліч інших факторів, але, без сумніву, педагог має значний вплив на поведінку молодих людей.

Ще однією важливою соціальною функцією педагога є його посередництво між поколіннями, бо він не лише готує зміну старшому поколінню, але й авторитетно представляє перед ним інтереси молоді. Тому освітянин, як ніхто інший, не тільки може і має право, але й повинен, базуючись на свої знання і досвід, висловлювати свою думку щодо виховання молоді, вносити корективи в освітні програми, формувати чи, принаймні, впливати на формування громадської думки стосовно теорії і практики виховання.

І, нарешті, чи не найголовнішою соціальною функцією вчителя є формування духовного світу молоді згідно з принципами і цінностями суспільства.

(Продовження на 4 с.)

РОЛЬ УЧИТЕЛЯ В СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

(Продовження з 3 с.)

Саме ця грань його діяльності вимагає чи не найбільше зусиль і визначає його не просто як людину, яка дає знання, а як освітянина в повному розумінні цього слова. Бо справжній педагог, незалежно від предмету викладання, формує у молоді поняття про правила і норми співжиття у суспільстві і людських взаємовідносин, вчить регулювати свою поведінку і взаємодіяти згідно з цими правилами і нормами, відповідно до встановлених у суспільстві загальнолюдських цінностей, як повага, гуманність, взаємодопомога, доброта, милосердя та ін.

Перечислені вище соціальні функції педагога не повні, є й інші, які виникають чи зникають в певному суспільстві відповідно до його культурних особливостей і часу. Але всі ці функції проявляються не окремо, а лише в комплексі, відображаючи складні взаємозв'язки різних життєвих сторін і явищ.

Історія людства свідчить, що освіта і суспільство нероздільні. Всі глобальні проблеми (економічні, соціальні, політичні, культурологічні, демографічні, екологічні і т.д.), з якими зіткнувся суспільство, в тій чи іншій мірі відображаються на освітній галузі. З іншого боку, освіта у значній мірі визначає лице суспільства і рівень його розвитку, одночасно граючи роль рушійної сили, здатної змінити свідомість і поведінку людей і, відповідно, підготувати їх до подолання згаданих проблем.

То ж яким же повинен бути учитель і якою має бути його роль в сучасному суспільстві? Важко

відповісти однозначно. Це має бути людина, здатна створювати умови для розвитку творчих здібностей учнів, розвивати їх прагнення до творчого сприйняття знань, учити їх самостійно мислити, заохочувати їх цікавість, виявляти і підтримувати їх нахили і здібності. Учитель, це не просто людина, яка, маючи відповідну підготовку і знання, організовує і здійснює навчально-виховний процес. Він бере участь у формуванні особистості, людини як творця матеріальних і духовних цінностей, як вартісного члена суспільства.

Тому сучасний педагог мав би перебувати в постійному творчому пошуку, в тому числі і в пошуку відповідей на запитання: «чого навчати?» і «як учити?»

Також варто зауважити, що і відношення до освітянина є показником рівня розвитку культури суспільства. Візьмімо, приміром, наші дні. Чи нелегкий труд вчителя належно оцінений? Чи тішиться він належною повагою? На жаль, ні. І той факт, як тихо і непомітно минув Всесвітній день учителя, тільки підтверджує цей нерадінний висновок.

В наш час суспільство стільки вимог ставить перед учителем, пораз забуваючи при тому про елементарну повагу до нього і вдячність за докладені зусилля.

Правда й те, що престиж учительської професії напряму залежить від престижу освіти в суспільстві. Останнім часом в жорстких умовах ринкової економіки у поєднанні з недавньою економічною кризою престижність педагогічного фаху, як і освіти

взагалі значно понизилась. Але ніщо не стоїть на місці, суспільство розвивається, долаючи перешкоди, хочеться вірити, що попит на висококваліфікованих фахівців, в тому числі і в освітянській галузі, буде зростати.

Та, може, нам не треба чекати змін у суспільстві, коли учитель знову стане престижною і шанованою постаттю, а просто навчитися поважати і цінити його труд.

Редакція «Нашого голосу»

Іван РЕБОШАПКА

МНОГАЯ ЛІТ ВЕЛЬМИШАНОВНОМУ ЮВІЛЯРОВІ – МАЙЖЕ АКОРДАМИ МУЗИКИ ЕДВАРДА ГРІГА

(До 75-річчя Михайла Михайлюка)

Мало хто з-поміж наших побратимів, здається, не є настільки відомий українській та румунській читацькій публіці Румунії, а то і закордонній, як вельмишановний ювіляр Михайло Михайлюк. А це тому, що, по-перше, він – газетяр, який протягом всього дотеперішнього життя об'їздив вздовж і впоперек по кільканадцять разів українські сільські та міські поселення, запричімаючи своїм пильним оком похвальні надбання одногоромадян і оприлюднюючи «різким» пером (інакше ж не був би корисним газетярем) всякі безпорядки, людські поступки і інше на сторінках бувшого «Нового віку» і сучасних сурівських публікацій, внаслідок чого деякі справи інколи таки покращувались.

Михайло Михайлюк, по-друге, став широко відомим, бо, ще будучи студентом, він почав цікавитись культурним і літературним українським життям нашої країни, надрукувавши цілу серію статей про дотодішню українську літературу Румунії, про здобутки і недоліки здійснюваних тоді літературних перекладів з румунської мови на українську. Спостереження і осмислювання процесу становлення і розвитку української літератури Румунії стало його постійною зацікавленістю, шановний ювіляр будучи об'єктивним критиком чи своєрідним «сейсмографом» виміру її здобутків і спадів, постійно висвітлюваних у статтях про новопоявлені збірки поезії, прози, згодом романів. Показовим «виміром» розвитку української поезії в Румунії стала його критична праця *Слово про слово*. Подальшими доробками цього виду зацікавлень ювіляра стали *Додатки до «Слова про слово»*, друковані в «Обрях», які, до речі, він, інколи у співпраці з іншими, постійно редагував. Похвальним поступом Михайла Михайлюка є виведення не одного з побратимів на благородну літературну «ниву».

Михайла Михайлюка у нас загальноновизнано літературним критиком, чого він не зрікається, а, навпаки, прилюдно підтверджує це, бо, дісно ж, він різко критикує все недолуге, виявлене у того чи іншого, і ця гостра його критика, наче хірургічна операція вирізування захворілого місця аж до живого її оточення, – тільки на користь «оперованого».

Та ж максимальна вимогливість наявна у всій перекладацькій, редакторській і видавничій діяльності шановного ювіляра.

Не в останнє, а нарівні з вищевказаними зацікавленнями Михайла Михайлюка знаходиться і його оригінальна літературна творчість. Він – автор

поезій для дітей і дорослих, в яких не те що відчутна церебрально-розумова складова сприйняття дійсності, що є основою критичного сприйняття, а, навпаки, вірші відзначаються поетичною логікою, мистецькою образністю і вдалими експресивними валентностями. Шановний ювіляр – автор романів суто оригінальної концепції, цікаво замислених стосовно образного сугерування авторських поглядів про наше і його ж сьогодення, написаних по-модерному, доброю сучасною українською літературною мовою. Цікава і захоплююча коротка проза Михайла Михайлюка. Про його письменницький хист, талант і літературні здобутки написано досі багато нашими побратимами, літературознавцями Америки, в останній час – шановними чернівецькими видатними літературознавцями Володимиром Антофійчуком, Лідією Ковалець й іншими.

Моє тверде переконання в тому, що, на противагу найбільш запричіманого, можна б сказати, постійного розумово-розсудливого і критичного, інколи різкого сприйняття побратимських літературних і доволишніх життєвих проявів, в глибині свого ества шановний ювіляр – уроджений лірик, який, як пише Микола Корсюк, цитуючи Івана Ковача, усе ним пережите він «сприймає душею-серцем», «гранично болісно», як це, добавлю я, повторюючи інших, властиве взагалі чутливій українській душі.

Це моє переконання особливо підтвердила поява 2010 року Михайлюкової збірки короткої прози із настільки вдалим заголовком – *Синій смуток фіордів*, яким, як і одноіменним оповіданням, заголовком якого названа збірка, він сугерує «ключ», за допомогою якого слід «читати» сторінки цієї своєрідної поезії у прозі. Даний «ключ» сугерують і вміло виконані Іриною Мойсей кольорові обкладинки, які відповідно настроюють читача, викликаючи в душевному його резонаторі відчуття з-поза синіх туманів скандинавських фіордів чогось поки що невиразного, але сумно-млосного, злегка щемкого, зображеного в оповіданні за допомогою слів сторінками *не написаними, а скомпонованими*, наче в музиці, ритмічно фразованими, з образним наголошуванням «нот», звучання яких своєю недомовленою, але сугерованою підтекстом значимістю відчутне і в паузах – уривчастих реченнях.

(Продовження на 6 с.)

МНОГАЯ ЛІТ ВЕЛЬМИШАНОВНОМУ ЮВІЛЯРОВІ...

(Продовження з 5 с.)

Синій смуток фіордів я б не уважав оповіданням, а психологічним етюдом чи, перефразовуючи оцінення Франком Шевченкової поезії *Садок вишневий коло хати*, – фотографією моменту признання її та його у взаємному коханні. Даний момент – це найкращий, вершинний їхній почуттєвий здобуток, одержаний, як самі зізнаються, внаслідок долання нелегких «доріг» і взаємного зближення. А, здобувши його, протагоністи прагнуть збагнути неоціненну вартість здобутого і можливість подальшого його збереження.

Увиразненню *гри почуттів* у моментальній «фотографії» душі її та його вдало слугує майстерно уведена автором у свій твір європейська літературно-музична інтертекстуальність. Почуттєві зізнання протагоністів твору виявляються порівнюванням їх з персонажами та їхніми співвідносинами драми норвезького письменника Генріка Ібсена *Пер Гюнт* (1867), дія якої охоплює половину XIX ст. і проходить у Норвегії. Короткий її зміст такий: син колишнього багатія, Пер Гюнт, який подобається дівчатам, на весіллі Маса Мона пробує викрасти його наречену, Інґрід, за що його оголошують поза законом, і Пер Гюнт змушений втекти із села і довго скитатися по різних країнах світу.

Михайло Михайлюк у колі колег по перу
Фото Володимира Антофійчука

На тому ж весіллі Пер Гюнт познайомився і з іншою дівчиною, Солвейґ, і покохав її. А, повернувшись, нарешті, додому, він побачив Солвейґ, яка зізнається, що ждала його з тих пір, коли втік, і що він для неї залишився тим самим, як в молодості.

На прохання Ібсена, музику до цієї драми склав (1867 р.) норвезький його одногромадянин, композитор-наслідник Шопена і Шумана Едвард Гріґ – у стилі романтичного світовідчуття, і згодом твір став відомим у світі як самостійна музична композиція.

Велика художня майстерність шановного ювіляра полягає в тому, що при увиразненні «фотографії» вершинного здобутку взаємного кохання протагоністів автор уводить у їхній діалог послання на співвідносини літературно-музичного твору норвезьких авторів як загальновідомі «дані», яких досить лише назвати, і вони вже самі «промовляють» за Михайлюкових персонажів, які, до речі, не вважають, що *він* – це Пер Гюнт, а *вона* – Інґрід чи Солвейґ, хоча свою співрозмовницю *він* і називає Інґрід. Порухи «фотографії» душевних станів зображаються співставленням поступів протагоністів «фотографії» з «даними» норвезького твору. Моментові їхнього найвищого здобутку (коли *вона* «обпекла (його) серце синім смутком» і коли вони «в той вечір кохалися, як ніколи»), передувало настільки майстерне виконання дівчиною музичного твору Едварда Гріґа, що її очі, «до того часу холодні, мов фіорди, – сповнилися синім смутком», може, тому, що внаслідок гри перед Гюнтом «постала Солвейґ». Далі слідує захоплюючий діалог, в якому делікатно виражено почуттєву гру боязкості втрати кохання і запевнення його збереження. На його запитання, чому якраз того вечора грала Гріґа, *вона* відповідає, що «Кожна жінка раз в житті стає Солвейґ», зразу ж уточнюючи, що вона не така, як Солвейґ (Ібсенова і Гріґова), і «ніколи не хотіла, щоб Пер Гюнт (тобто *він*) не міг знайти дороги до Солвейґ». Тим більш це можливе, оскільки зараз «крига фіордів почала танути, і *він* може не знайти дороги до неї...». Це її бажання підтверджують його слова: «Немає інших доріг, їх покрили талі води фіордів. Пер Гюнт не знайде Солвейґ... Ти не знайдеш мене, бо я біля тебе». Закохані, підсумовує *він*, «повинні йти (...) назустріч одне одному все життя».

До категорії поезій у прозі чи «фотографій» душевного граничного сприйняття або етюдів, як сам ювіляр їх вважає, належать і твори *Червона калина на зарінку*, *Етюд з човном*, *Співуче дерево* і ін.

Многая Вам літ, вельмишановний ювіляре! Хай Всевишній відпустить Вам ще багато-багато років, здоров'я і здатності сприймати з туманів холодних «фіордів» не лише «сині смутки», а й «синє щастя»!

Володимир АНТОФІЙЧУК

«ГОЛОС ТВІЙ НІКОЛИ НЕ ЛУКАВИВ»: Михайло Михайлюк в українському літературному просторі Румунії ІНТРОДУКЦІЯ

“Хто хоче пізнати поета, мусить побувати в його краї”. Знаменитий вислів великого Гете давно став для істориків літератури не тільки крилатою фразою, а й творчим напученням, науковим принципом, необхідною умовою. Але сьогодні мій шлях лежить не на батьківщину письменника – в провінційне містечко на самісінькому румунсько-українському кордоні, а до столиці, де він працює і мешкає уже понад півстоліття.

Вісім годин потягом до Бухареста. У вагоні першого класу, заповненому майже вщерть, затишно і зручно. Порівнюю із нашим, українським, сервісом, метушливістю пасажирів “атовської” дійсності та європейським комфортом, статечністю і ввічливістю тутешніх мандрівників. Всідаюся на належне мені місце біля входу й мимоволі оцінюю його вигоду – звідси видно весь простір вагона й усіх подорожуючих – мешканців іншої, але дуже близької мені країни. Почуваюся задоволеним, бо й справді під час мандрівки відкривається чимало цікавого не тільки за вікном, а й усередині вагона.

Ритмічний рух поїзда, його плавний, майже непомітний хід навіває спогади. Так зі мною завше стається в дорозі. Пригадалася перша зустріч із ним – у квітні 2008-го, тобто рівно сім років тому. Ми побачилися в сурівському офісі на Каля Вікторієй, де я вивчав українську періодику. Він запрошував на нічліг до себе додому, але я відмовився, бо через обмаль часу хотів попрацювати ще й уночі. Наступного ранку ми зустрілися знову і багато говорили про місцевих авторів, які пишуть українською мовою. Відтак проїшлися Бухарестом і опинилися в ресторані Спілки письменників, куди він запросив мене пообідати. Від нього я почув чимало цікавих історій про відвідувачів цього закладу. Туди ж на побачення з нами примчав і Іван Ковач, відірвавшись від якихось важливих нагальних справ.

Іноколи не треба багато часу, щоби відчути людську щирість і приязнь. Так було і цього разу. Що в той час відчували ми, три українці, різні за віком, народжені далеко один від одного і майже незнані один одному? Мабуть, деяку зняковілість через брак активнішого і частішого спілкування, та все ж, скажу без пафосу, як брати, що після тривалої розлуки зійшлися за родинним столом.

Про що говорилося нам того дня?

Про все. Про все, що хвилювало нас, що тривожило, що боліло нам і що обнадіювало. Та найбільше – про події в Україні, літературні новини. Торкнулися і моїх вражень від українського письменства Румунії. Я щиро й відверто висловлював свої думки, і, мабуть, саме тому Іван Ковач надрукував у “Вільному слові” статтю під промовистою назвою “Українську літературу Румунії слід розглядати в загальнонаціональному культурно-мистецькому контексті”¹. Бо й справді, українцями Румунії написано чимало посутнього, важливого для розуміння специфіки всього українського літературного процесу другої половини XX ст. Однак шкода, що науковці не поспішають робити відповідних узагальнень.

Я описую це дещо в патетичних тонах, однак, смію запевнити, був то випадок, коли пафос стає виявом відвертості і правди душевного стану. І хтозна, можливо, якраз оця розмова, її характер і наша одностайність у поглядах поклала початок моїй великій приязні до них, творців рідного слова в умовах чужини...

За вікном – поля, подекуди чорніють ріллею, в яку дбайливий селянин уже встиг вкинути насіння, а подекуди тішать густою озиминою.

Помічаю, що у вагоні ніхто, крім мене, не читає книг. Пасажири здебільшого бавляться сучасними електронними приладами – смартфонами, ноутбуками, планшетами. Я теж люблю таку техніку, але без традиційної книги не мислю не лише своєї наукової праці, а й дозвілля. Поряд зі мною сидить молоде подружжя. Вродливий чорнявий чоловік весь у полоні серіалу про італійську мафію, який він дивиться через свій недешевий комп'ютер. Дружина-красуня зайнята журналами мод. Їхнє дитятко – дівчинка років п'яти – ніяк не може знайти для себе розваги. Їй скучно. Час від часу вона визирає із-за спинки сидіння. Я підморгую їй. Вона відповідає милою посмішкою, рада, що хоч хтось звернув на неї увагу.

На колінах у мене його книжки, поетичні і прозові. Перечитую позначене олівцем, намагаючись відшукати в них те, що емоційно якнайточніше відповідає поточному моментові, внутрішньому стану душі, самотній у своїй подорожі.

(Продовження на 8 с.)

«ГОЛОС Твій НІКОЛИ НЕ ЛУКАВИВ»

(Продовження з 7 с.)

Нарешті щастить: “Іду додому і до тебе, тату, і ніхто не знає, що повертаюся і в свій зарайдужений світ, у свої наболілі надії”². Це його враження від поїздок додому цією ж дорогою, якою зараз прямую і я. “Між нами, тату, – читаю далі, – п’ятсот кілометрів дороги, цілий світ між нами, і багато років розлуки”³. Мені стає ще цікавіше, бо це саме те, що я хотів знайти: “Поїзд рушить, позаду розтануть контури міста, а натомість нахлинуть спогади і згоди про те, **якою буде наша зустріч**. (Виділено мною. – В. А.). Я це вже напевно знаю: як тільки сяду в поїзд і колеса застукотять, поглинаючи даль, наче пірнаю в тунель часу. Надворі може бути ніч або день, дощ чи завірюха, – для мене все зливається у напівтінь, в ній зринають пережиті події, вчинки, постаті”⁴...

За читанням час плине непомітно.

Поїзд прибуває точно за графіком. На пероні людей небагато – більшість пасажирів повисідала ще на попередніх станціях.

Його невисоку кремезну постать я помітив одразу й поспішив йому навперейми, щоб ми не загубилися у вокзальному натовпі.

Бухарест постав у теплому весняному надвечір’ї свіжими від перших дощів вулицями. Завжди, коли приїжджаю до румунської столиці, помічаю щось нове. Цього разу око тішать численні реконструкції старої частини міста, в якій мешкає і мій щирий приятель.

Його апартаменти на шостому поверсі ваблять домашнім затишком. Вони не раз давали притулок друзям і знайомим письменника. Несміливе прохання перебути ніч часто оберталося тижневим або й місячним проживанням. Така вже щедра його натура – заради ближнього готовий поступитися власним комфортом і взяти на себе обов’язки догляду за прийшлим.

За частих гостин його оселя стала вже звичною і приємною для мене. Хатній кіт Білик чутливо реагує на кожен звук дверного замка й радісно тупиться пухнастою шерстю до моїх ніг. Господар занепокоєно закликає бути обачним, бо той його вісімнадцятилітній співмешканець має непередбачуваний норів – лагідний настрій з незрозумілих причин може вмить змінитися на агресивний і тоді рука чи нога захожого блискавично опиняється в його гострих пазурах. Але у нас із Біликом ще з першого знайомства склалася взаємна приязнь, очевидно, тому, що я ніколи не набридав йому надмірною увагою.

Пристрасна любов до тварин невідступно супроводжує його від дитинства до вже поважного

віку, з літами посилюючи усвідомлення беззахисності наших менших братів перед людською байдужістю і жорстокістю. Він не раз під лихими поглядами рятував їх від смерті, а ті в свою чергу відповідали йому безмежною вірністю і зворушливою прив’язаністю.

Поки господар пореається на кухні (а він славиться неперевершеним кулінарним хистом – будь-яка його страва смаком не поступиться їжі навіть вишуканого ресторану), розглядаю новинки його домашньої картинної галереї – “Дощ у Путній” пензля Федора Свистильника і “Зимовий день” роботи Івана Боднара. Картин у його оселі багато, куплених і подарованих, здебільшого пейзажів, дібраних за особливими естетичними критеріями, що відповідають тонкому романтичному світовідчуттю. Такий він і в житті – непоправний романтик, проте твердий у своїх переконаннях і звичках.

Рівними рядами дивляться з полиць книги – здебільшого української, румунської і зарубіжної класики, творів сучасної літератури. В окремому місці – раритетні видання. З-поміж них господар пропонує вибрати те, що видасться мені найцікавішим. Отож удостоююся щедрого подарунка – “Співаника для шкіл народних” Сидора Воробкевича, виданого у Відні 1899 р., “Трьох цікавих загадок” (Чернівці, 1902 р.) Корнила Устияновича, “Ілюстрованої історії Буковини” (Чернівці, 1906 р.) Мирона Кордуби” та третього тому Пантелеймона Куліша, випущеного у Львові 1909 р., до якого увійшли переклади і переспіви Святого Письма, а також знаменита “Позичена кобза”.

Про себе він розповідає майже неохоче, делікатно натякаючи, що найлегше пізнавати автора за ним же написаним. Справді, потрібних висновків можна легко дійти на основі прочитаного із його книг і багатьох інших джерел. Але, як завжди, прагну сягнути глибини, знайти той заповітний ключик, який би відкрив насамперед людське начало в особі письменника, бо звідти пряма дорога до таємниць його творчого світу. Тому відповіді на питання, що дошкуляють мені протягом тривалого часу, попри його дипломатичні відходи вбік від цікавої для мене розмови, таки хочу почути з перших уст.

За час наших попередніх зустрічей, може, й не таких частих, та все ж інформативно насичених, я мав можливість пізнати головні риси його вдачі – чесність, щирість, щедрість, відкритість, піклування про ближнього, якість воістину одержиме вболівання за спільну справу, коли будь-яке важливе чи й просте питання неодмінно мають сягнути довершеності й досконалості. Такі ж якості цінить і в інших. Натомість нетерпимий до людей підступних, брехливих, готових будь-що вислужитися, зневажливий до донощиків, гостро іронічний до скупердяїв і скнар. Та, мабуть, як у житті, так і в творчості для нього найбільше важать правда і справедливість, у відстоюванні яких не

поступиться нікому й нізащо. Тому, очевидно, саме він мав цілковите право на вислів, проголошений ще в одному із перших віршів: “Голос твій ніколи не лукавив”.

Найбільше він уміє радіти успіхам друзів, колег по перу, тішитись виходом чиеїсь книги, водночас залишаючись принциповим і вимогливим критиком. Зараз важко сказати, скільки авторів редагованих ним творів завдяки його порадам, а то й рішучим наполяганням добилися бажаного успіху, а їхні книги стали помітними на теренах українського письменства Румунії. Та справа, звичайно, не в кількості, бо для нього найперше важливо, щоб та річ, яка піде між люди, стала гідною уваги читача, а не слабким задоволенням чиїхось амбіцій.

За його спостереженнями і переконаннями професійного критика, українська література Румунії голосно заявила про себе з появою “Критеріону” (1969) – видавництва для національних меншин. Для цього вже був підготований відповідний ґрунт виходом перших книг “По новому шляху” (1960) Івана Федька, “Цвіте земля скарбами” (1960) і “Славлю життя” (1962) Оксани Мельничук, “У праці, у пісні, в любові” (1961) Юрія Павліша, альманахів “Серпень” (1964) і “Ліричні струни” (1968), коли низка письменників перейшла “від оказійного писання до систематичної творчості”. Тоді ж у літературі сталися й інші важливі події: був реабілітований Орест Масикевич, “почувся голос” Івана Ковача – “одного з найталановитіших представників тієї молоді генерції письменників, які в наступні роки підняли українську літературу в Румунії на рівень справжнього мистецтва слова в поезії і прозі”, сповіщаючи про прихід молодих талантів Миколи Корсюка, Михайла Небиляка, Корнелія Ірода, “метаморфозованого до невпізнання Степана Ткачука, крокуючого по “сходах” до зрілості Юрія Павліша та інших”⁵, що передрікало нашому письменству впевнене і щасливе майбуття.

Поява в Румунії першого книжкового потоку українських авторів пробудила інтерес і сміливість до власної художньої творчості і в Михайла Михайлюка, який досі бачив себе хіба що на поприщі журналістики чи літературної критики, де вже мав певні здобутки. Редагуючи в “Критеріоні” поетичні твори різних авторів, він ураз відчув прихід музи і під акомпанемент її ліри написав свою першу книжку віршів “Інтермеццо” (1971), яка надихнула й на створення першої збірки малої прози “Біле-прібіле поле” (1974), а далі – нових видань поезії, новел, оповідань, “трафунків”, романів, літературної критики, публіцистики.

Він належить до вдячних учнів. З пошаною згадує своїх шкільних учителів та університетських викладачів, від яких отримав не лише високу науку, а й великий життєвий вишкіл – Ярину та Олександра

Орлецьких, Богдана та Валентину Яричевських, Хризанта Яцикевича, Івана Кирстюка, Магдалену Ласло-Куцюк, Стеліана Грую Яцентюка, хоч інколи з гумором ставиться до тих, хто свій предмет викладав нудно й схоластично.

Я не знаю іншого письменника, який би з такою непідробною щирістю, довірою і поетичною ніжністю тексту згадував свого батька, вічного трудівника і вічного дбайливця про свій рід, як це зробив Михайло Михайлюк у багатьох своїх новелах, оповіданнях і романах. Зворушливим і водночас якимось неземним, майже святим постає й образ матері, як, приміром, у вірші “Уклін”:

Мамо, колись, як бува, босоніж,
Я ноги поколю стернею,
І кроки заточаться болем, мов ніж,
Той біль тамував я землю.

Як вечір хилився на вістря тополь,
Чумацький Шлях зорі снували,
Крізь сон відчував я тепло від долонь,
Що рани мої обмивали.

...Уже наступного дня я заметушився, збираючись у дорогу. “Та куди ж ви? Я думав, що хоч з тиждень погостюєте”, – невдоволено проказував він, спересердя розводячи руками. Однак їхати треба було – на завершених навчального року нагромадилося безліч справ. Отож вирішив повертатися опівнічним поїздом, щоби не запізнитися на роботу. Я довго вмовляв його не проводити мене на вокзал, однак він відповідав категоричною відмовою. І я таки не зумів відговорити його від цієї нелегкої для нього, вже немолодого чоловіка, нічної поїздки, за що дорікаю собі й досі.

Забуваючись у сні під ритмічне похитування ресор вагона, я подумав про те, що не раз відкривалося мені й раніше: без високих людських якостей, душевного благородства талант письменника ніколи не відкриється у всій своїй красі і силі. А місія митця бере свій початок з місця народження і виховання в родині.

(Далі буде)

¹ Див.: “Українську літературу Румунії слід розглядати в загальнонаціональному культурно-мистецькому контексті” // Вільне слово. – 2008. – № 9-10 (Травень). – С. 1 – 2.

² Михайлюк М. Не вір крику нічного птаха: Роман / Михайлюк Михайло. – Бухарест: Критеріон, 1981. – С. 82.

³ Там само.

⁴ Там само.

⁵ Михайлюк М. Слово про слово: Думки про українську поезію з Румунії / Михайло Михайлюк. – Бухарест: Критеріон, 1983. – С. 9.

Інтерв'ю • Інтерв'ю • Інтерв'ю • Інтерв'ю • Інтерв'ю

Михайло Гафія ТРАЙСТА

**МИХАЙЛО МИХАЙЛЮК –
НЕВИЛКОВНИЙ РОМАНТИК**

(До 75-річчя письменника, літературного критика, журналіста)

Михайло Трайста: *Вельмишановний Ювіляре, в першу чергу хочу подякувати Вам за те, що погодилися відповісти на мої запитання, хоча дякувати годиться вкінці, але я можу забути, так само, як можу забути привітати вас з Вашим днем народження і Вашим ювілеєм, побажати вам дубового здоров'я! З роси та води Вам, файний Пане! Многая літа Вам і вашій музі!*

А тепер ваша черга подякувати мені...

Михайло Михайлюк: Синку, я тобі не вуйко Ферішак, щоби, не спитавши броду, лізти у воду! Ти мусив мені подякувати, мусив поздоровити, бо так годиться звертатися до Ювіляра, котрий ряст топче вже три чверті віку.

А мені навіщо лізти поперед батька у пекло? Себто дякувати тобі передчасно? Адже твої запитання можуть виявитися нікудишніми, або можуть загнати мене в глухий кут. Отож, як кажуть в народі, тепер квіточки, а ягідки будуть пізніше... Які вони будуть – гіркі чи солодкі, від тебе залежить...

М.Т.: *Хоча наша дружня розмова може закінчитись на цьому, але як вже раз Вам подякував, то дозвольте поставити, ще кілька запитань. До речі, яке запитання Вам не ставив ніхто, а у Вас є бажання відповісти на нього?*

М.М.: Є, аякже! Давно чекаю такого запитання!

М.Т.: *То ж ставте собі його і відповідайте на нього, будь ласка!*

М.М.: Воно мало б звучати приблизно так: як то воно сталося, що я, селянський потомок, син Ілька – Мулера та газдині Ілени з Руснаків, внук браумайстра Георгія Бойчука та бабки-гуцулки Марії, з хати, в якій було восьмеро дітей, котрий «пас ягнята за селом», допомагав татові у мулярці, орав і сіяв, ходив босячком до школи, закінчив Серетський український лицей, у Бухаресті українську філологію, став українським журналістом, згодом українським письменником, написав понад десять книг і ось, тепер, доживши до 75 років, даю тобі це інтерв'ю.

Міг би відповісти, що мною опікувались мойри, чи простіше, що до Бухареста я прибув поїздом разом з двома випускниками Серетського українського лицю – Віктором Кідешою та Іваном Серединчуком

(Непогодую), що і вони подавали надії в літературі, але загубилися десь по дорозі, а мене добрі мойри не покидають до сьогоднішнього дня...

М.Т.: *Цікаве запитання, цікава відповідь, але не треба забути, що запитання тут ставлю я! Тож покинемо жартівливий тон, яким почали нашу розмову, бо гумор надто серйозна справа для такого жанру, як інтерв'ю, і перейдемо до наступного запитання. Степан Ткачук писав у своєму «Слові про побратимів», що «Михайло Михайлюк народився бути літературним критиком, та ще не дрібного калібру, але він проявився не гірше своїх побратимів і на нивах поезії та прози...», а це не секрет, що ви один з найкращих наших журналістів, і неабиякий публіцист. Тож, що найближче до душі Михайла Михайлюка – літературна критика, поезія, проза чи публіцистика?*

М.М.: У мого побратима по перу Степана Ткачука, з яким ми і любилися, і чубилися, було іноді зірке око. А що мені найближче до душі – сам не знаю... Коли пишу вірші – мене тягне до прози, а коли пишу прозу, то вабить критика. Тому, мабуть, писав і пишу в цих трьох жанрах. А журналістика – це професія.

М.Т.: *А, пригадуєте, коли відбулася ваша перша спроба пера?*

М.М.: Перша спроба пера? Вона не вкладається у традиційну схему. Себто, почав писати у старших класах, надрукували (у єдиній тоді українській газеті «Новий вік»), це захопило, з часом майстерність зростала і т. п.

У мене воно сталося так: десь у десятому класі (1957 року) я купив дешевий блокнотик (у кліточку), на якому писало *Carnetul agricultorului* і, начитавшись у «Новому віці» віршів про весну, сади і поля (розуміється, це були колгоспні лани (М. Волощука, Павла Шовкалюка, Юрія Павліша, Оксани Мельничук та інших «визнаних» поетів), забаг і я повіршувати у тому блокнотику. Написав вірша про весну, який починався так: «Знов прийшла весна прекрасна, все зацвіло навкруги...». Вислав «поетичний твір» до «Нового віку», та його не надрукували... Є в блокнотику й інші «спроби пера», та я вже не вислав їх до газети.

Інтерв'ю • Інтерв'ю • Інтерв'ю • Інтерв'ю • Інтерв'ю

Аж у студентські роки відбувся мій дебют, та не в поезії, не в прозі, а у літературній критиці: 1961 року, під час літніх канікул, я написав довжелезну «розвідку» під назвою «Думки про твори української літератури в РНР», яка, завдяки тодішньому головному редактору «Нового віку» Михайлу Бодні, появилася «серіалом» на сторінках газети. А справжній мій літературний дебют відбувся аж у 1971 році поетичною збіркою «Інтермеццо».

М.Т.: *Тільки не говоріть мені, що тій красуні, якій носили в школу яблук, як признаєтесь в одному з ваших творів, не присвятили жодного вірша...*

М.М.: Мушу розчарувати тебе, молодий друже. Онокласниці, якій приносив до школи яблук, я не присвятив жодного вірша, хоча потаємно був закоханий у неї. Вірші присвячував їй незабутній Василь Клим, наш визнаний класний поет, білявий хлопець-красень. Не міг я з ним рівнятися ні поставою, ні талантом...

М.Т.: *Теж Степан Ткачук пише, що «... творчість Михайла Михайлюка оригінальна, бо він вкладає в її стільники глибокі думки і настрої з такою майстерністю, що не одному з нас прийдеється заздрити йому». Скажіть, заздрили Вам, щиро чи нещиро, побратими по перу?*

М.М.: Про заздрість між письменниками ходять легенди. Та, на мою думку, у площині красного письменства можуть існувати тільки два види заздрості: щира, добра заздрість, коли хтось написав гарну річ, а ти, прочитавши її, радієш його удачі і водночас маєш надію, якщо не дорівнятися до нього, то хоч бодай створити щось подібне. Таку заздрість ще можна назвати творчою емуляцією, без якої творчий процес немислимий.

Але існує і заздрість зловна, коли заздріжник відчуває власну творчу неміч, так би мовити, ховає ніж за пазухою. «І друг хороший на мене заточит ніж за голенищем» – пише про таку заздрість мій улюблений російський поет Сергій Єсенін.

Та чи хтось заздрив мені щиро або зловно – не знаю і не переймаюся цим. Знаю тільки, що у нашому українському колі заздрять, що ми «лупимо» великі гроші за надруковані книги.

А втім, мені все ж таки пригадалася щира заздрість одного нашого знакового поета багато років тому, коли він був початківцем, а я готував до друку поетичну збірку «Інтермеццо», редактором якої був Євген Мигайчук. Я приніс редактору «Баладу про каштани», а молодий поет признався, що й він бажав би написати таку гарну річ.

М.Т.: *Що змінилось у вашому житті після успіхів ваших двох романів, і чи не виникли у вас проблеми через їхню назву, головню «Міст без поруччя»?*

М.М.: Після так званого успіху моїх романів «Не вір крику нічного птаха» і «Міст без поруччя» у моєму житті не сталося якихось знакових змін. Хіба те, що я наздогнав Михайла Небиляка, який також написав два романи, але відстав від Корнелія Ірода та Юрія Лукана – авторів трьох епічних полотен.

А проблем не мав ніяких – ні через назву романів, ні через їх зміст. Тільки одного разу один приятель, румунський прозаїк, який працював тоді у цензурі, дізнавшись про назву моїх романів, признався, що якби вони були попали на його робочий стіл, він мав

заборонити назву другого роману, бо як то воно – хіба партія веде нас через «міст без поруччя»?

М.Т.: *Скажіть, як ви ставитеся до сучасної української літератури?*

М.М.: До сучасної української літератури (маєш на увазі як материкову українську літературу, так і нашу?) ставлюся як до рідної – радів і радію її здобутками, переживав і переживаю її невдачі.

М.Т.: *Чи вплинули на вашу творчість українські письменники?*

М.М.: Може, так говорити негречно, але якогось вислідного впливу на мою творчість українські письменники не мали. У нікого я не «запозичував» техніки письма, але навчався у них тільки гарної української мови. Якщо говорити про впливи, то на мою прозу вплинула латиноамериканська, так звана проза «магічного реалізму», річ яку відзначила у «Шуканні форми» Магдаліна Ласло-Куцук.

(Продовження на 21 с.)

Іван КІДЕЩУК

КНИГА-СКАРБНИЦЯ: НА ПОШАНУ ПРОФЕСОРА ІВАНА РЕБОШАПКИ ДО ЙОГО 80-РІЧЧЯ

(Продовження з № 255)

В шевченківському контексті видатний шевченкознавець Тамара Носенко розглядає творчість Шевченка з точки зору рецепції її в Румунії, і це з самих початків, від К. Добриджану-Гері та моменту появи його статті в „Contemporanul“ («Сучасник») (1894) до наших сучасних шевченкознавців, яким належить визначення характерних рис романтизму в поезії Шевченка (див. Груя Ст. Яцентюк «Тарас Шевченко – поет романтик» – 1973). Працями Магдалини Ласло-Куцюк «Творчість Шевченка на тлі його доби» (2002), Дана Хорії Мазілу «Балади, наснажені ліризмом» (1989), перекладами і тлумаченнями Йона Козмея (див. «Тарас Шевченко – національний поет України і його сприйняття в Румунії», 2007), які «поза сумнівом, є новим, якісно вищим етапом художньої інтерпретації творчості українського поета в Румунії» (див Т. Носенко «Рецепція Шевченка в Румунії...» с. 300) та Івана Ребошапки з його розмислами на шевченківські теми у журналі «Наш голос» і ґрунтовною статтею «Сторінки 120-річної румунської шевченкіани» (яка незабаром перетвориться у масивну книгу про румунське шевченкознавство, як повідомляє координатор книги пошани К. Джамбашу) (див. «Бібліографія наукових праць проф. І. Ребошапки», с.16) збагачується румунське шевченкознавство, а до цього входять ще нові видання «Кобзаря» М. Михайлюка та М. Корсюка у 2007 та 2010 рр., двомовний збірник наукових доповідей-ексегез України та Румунії «Тарас Шевченко – апостол українського народу/Taras Şevcenko – un apostol al neamului ucraïnean» (2013) і двотомний переклад на румунську мову книги Павла Зайцева «Життя Тараса Шевченка», здійснений Корнелієм Іродом (2013) – праці, що відкривають новітній світогляд феномена Шевченка і «породжують обнадійливі перспективи» (Т. Носенко, там же, с. 303) у наукових досягненнях румунського та українського шевченкознавства.

Надто цікавими у даній книзі видаються паралелі між геніями, які завжди спонукують читачів своїми

високоідейними працями Богдана Якимовича і Дарії Якимович-Чапран «Микола Гоголь та Тарас Шевченко...» та Лідії Ковалець «Юрій Федькович та Михайл Емінеску...», якими висвітлюються постаті великих романтиків, їх спільні і диференційні стильові риси та їхнє ставлення до дійсності. Так, російський велетень українського походження Микола Гоголь і Тарас Шевченко – ровесники і сини тієї ж епохи з романтичним світоглядом, відрізняються своїм ставленням до дійсності: Гоголь стає в ряди захисників могутньої Росії, як і Пушкін, а Шевченко – пророк і борець за часи «вольні, нові» дорікає Гоголю за його байдужість – «Ти смієшся, а я плачу» (див. «Гоголю», *Кобзар*, Київ, 1987, с. 204) і засуджує царську Росію, засуджує Богдана Хмельницького і такі своїх побратимів-зрадників за гірку долю України, сподіваючись на Божу допомогу і на вірність синів України.

Паралель Лідії Ковалець між буковинцями Ю.Федьковичем та М. Емінеску, яких доля об'єднала подібними деб'ютами шістнадцятирічників, геніїв, що черпали свою мудрість з народу, осмислюючи «національне» через «загальнолюдське», а «загальнолюдське» через «національне», як стверджує філософ М. Шкепу про Емінеску (див. «Юрій Федькович та Михайл Емінеску...» с. 268), особистості з тяжінням до «універсальності» та «енциклопедичності» (Л. Ковалець), з постійною заангажованістю у свій рідний край, відрізняються формою і глибиною віршів – філософською лірикою синіх небес Лучафера Емінеску та глибиною народної мудрості Ю. Федьковича.

З геніальних постатей людства визначається ще Іван Франко – письменник, науковець та публіцист – людина поступу, яка своїм мисленням випередила людство на цілих сто років, як свідчить Юрій Лаврінченко (див. Богдан Тихолоз «Подолання історизму – філософія поступу в художній, науковій та публіцистичній концепції Івана Франка», с. 322). Феномен-Франко вважав, що «людське життя – основа й мета поступу», і тому особистим прикладом широкомасштабної праці митець закликав всіх до

«необхідності поступального розвитку» за допомогою волі і праці, бо «майбутнє буде таким, яким можуть його створити минуле й сучасне», цитує Б. Тихолоз Франка (*Там же*, с. 318), який, на жаль, у своїм власнім житті переживав гризоту, недатки, параліч рук, війну та самотність, але ніколи не відмовлявся від своїх переконань на користь людства (див. Наталія Тихолоз, «Бранка ностальгії...» с. 332).

В контексті великих особистостей української та румунської літератури потрібно згадати працю Міхая Міту про Йона Будаї-Деляну («Зв'язки Й. Будаї-Деляну з українськими інтелектуалами»), сучасника великого Котляревського, що навчався у Відні та Львові, пізнав видатних українців і написав випадково подібну до «Енеїди» свою герої-комічну епопею «Циганіада», залишаючись у свою чергу, як і його великий сучасник для України, основоположником румунської новітньої літератури. Велика кількість наукових праць про літературу (поверх 300 сторінок!) поширюється інформацією та глибинною аналізою «Весифікації С. Яричевського» (Борис Бунчук), про «Гармонію та автентичність у Данила Кіш» (Лідія Колевич), про відлуння роману Панаїта Істрати «Кіра Кіраліна» у творчості Ю. Мейтуса та А. Аргена/Генкіна (Сергій Феодосьєв), про поета Річарда Криніці (К.Джамбашу), танатологію Ф. Ніцше (Галини Хоменко), про літературні внески Богдана Лепкого (М. Гнатюк) і т.д., які служитимуть новим джерелом та імпульсом в сучасному і майбутньому української та зарубіжної літературі.

В розділах «Ментальності» та «Лінгвістики» розглядаються відносини між українцями, румунами, болгарями, поляками, росіянами, сербами та чехами, їх менталітет, спосіб життя, мова та культура. Довідуємося про заселення Банату та інших придунайських земель українцями в кінці XVII-го ст. (Марко Кассіолі), про унікальний артефакт Румунії – папірус із Мангалії / історичний Каллатіс 2500-річної давнини, відкритий 1959 року у гробі IV-го ст. до н.е., на жаль, не прочитаний подосі (Сорін Марчел Колеснюк), про Радянський Союз як «рай народів» очима румунських інтелектуалів між 1919-1959 роками (Арманд Ґуца) та культурно-літературні зв'язки між чехами й українцями XIX-го ст. (Анка Іріна Йонеску), про відродження польської держави (Ніколає Мареш), образ українця в менталітеті поляків (Крістіна Годун) та негативний образ росіянина в українському фольклорі (М. Трайста), про культ Марії на Західній низовині нашого краю (Душіца Рістін),

про Румунію та балканське національне відродження (Ніколета Чакір) й інші праці, з яких цікаво згадати дослідження Соріна Палігі про етнічні та лінгвістичні аргументи, що розв'язують стародавню дилему латинського запису «Sclavi, Bulgari, Blachi ac pastores Romanorum» угорського Анонімуса, уточнюючи, що невідомий літописець мав на увазі, зокрема, етнічні назви, а саме слов'ян Центральної Європи (Sclavi), болгарських слов'ян (Bulgari), західних римлян (Blachi) і румунських пастухів (pastores Romanorum) – якраз сусідні народи, біля яких осіли мадари.

Останній розділ масивної книги, приуроченої 80-річчю Івана Ребошапки, збирає цінителів лінгвістики Румунії (Юстіна Бурчі та Іван Робчук), Польщі (Гелена Красовська), України (Сергій Лучканин) та Канади (Микола Павлюк), які розглядають термінологію давніх монет в сучасному словнику Румунії (Ю.Бурчі) та лексичні елементи українського походження в румунській мові (І.Робчук), визначають статус і престиж Карпатської Буковини (Г.Красовська) та екстралінгвістичні чинники в становленні й розвитку компаративної парадигми в історії мовознавства (С. Лучканин) і, на кінець, проблеми українського синтаксису (М. Павлюк).

Отож, перед нами поверх 500 сторінок дослідницьких праць високонаукового рівня фольклористики, літератури, ментальності та лінгвістики, галузей, на яких ґрунтується подвижницька наукова й письменницька діяльність 80-річного ювіляра проф. Івана Ребошапки, зразкового викладача і людини, яка постійно продовжує засівати мудрість і людяність на користь свого ближнього.

Дай Боже здоров'я, світлого і плодючого сторіччя нашому ювіляру!

Іван РЕБОШАПКА

УКРАЇНКА БУХАРЕСТСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ – ОДНА ІЗ СКЛАДОВИХ РУМУНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ (XV)

Співпраця колективу українців з доуніверситетською шкільною освітою

(Продовження з № 255)

Невдовзі після Реформи румунської освіти з 1948 р., внаслідок якої у школах поселень нацменшин було заведено викладання всіх предметів на їхніх мовах, окрім румунської, для української нацменшини (як, правдоподібно, і для решти нацменшин Румунії, в залежності від їхньої чисельності) склалася відповідна освітня мікросистема, підлегла державній освітній макросистемі. Для забезпечення початкової та неповносередньої шкільної мережі українськими вчителями, у м. Сереті, Сіреті і Тульчі (з 1954 р.) заснувалися українські педшколи, а в рамках кафедри слов'янських мов Бухарестського університету, як уже відомо, відділення української мови (1952 р.). Згідно з тодішнім адміністративним поділом країни (за радянським зразком – на області і райони), в районних шкільних інспекторатах були призначені інспектори для українських шкіл, а в Міністерстві освіти – генеральний інспектор, яким до 1964 р. був Костянтин Драпака, який завідував цією мікросистемою і координував її. Працюючи, згідно з тодішнім (як і теперішнім) законодавством стосовно робочого сумісництва (по-рум. *simul de funcții*), в Міносвті і на факультеті, він ефективно втілював зв'язок вищого міністерського керівництва з підлеглими робочими галузевими колективами, насамперед з колективом бухарестських факультетських українців та, зрозуміла річ, з районними інспекторами. Його діяльність відзначалась достатньою ефективністю і завдяки тому, що до 1964 р., коли вийшов на пенсію, крім сучасної української мови, в його обов'язки входило і викладання методики української мови та літератури, а це допомагало йому складати навчальні програми та підручники.

Ця освітня добре зорганізована мікросистема за працювала і почала давати сподівані результати, її дії набули помітної інерції, яка згодом, в залежності від переходу в школах нацменшинських поселень до викладання на румунській мові, українська, як спочатку румунська, викладаючись лише як окремий предмет, та в залежності від багатьох інших, на жаль, шкідливих змін, вона зараз уже не відчувається.

Співпраця колективу бухарестських українців з доуніверситетською шкільною мережею полягала у забезпеченні різних потреб. А потреб, задовольняваних тоді і аж до 1989 р. безплатно, було дуже багато.

Оскільки на початках із-за причини недостатнього

числа учителів української мови, на противагу набирання у педшколах по два паралельні класи, по школах викладали і випускники українських ліцеїв, не підготовлені з точки зору методичної, то періодично, на канікулах, проводились своєрідні курси підвищення учительської кваліфікації. Цими курсами завідував методист Костянтин Драпака до 1964 р., потім, до 1974 р. – Микола Павлюк, який «успадкував» від попередника і методику викладання української мови. З 1974 р. і аж до 2010 р. ці обов'язки повністю «упали» на плечі Івана Ребошапки. А курси підвищення кваліфікації, чи, точніше перекаліфікації (по-рум. *cursuri de recalificare*) уже почали були проводитись частіше, кожний учитель усе через три роки повинен був проходити їх. Відповідальний за ці курси повинен був кожного разу складати відповідні програми, читати, інколи і разом з іншими, лекції та приймати екзамени.

Немало клопоту завдавали бухарестському колективі українців дії по наданню словесникам-україністам доуніверситетської шкільної мережі викладацьких ступенів – так званого по-румунськи *definiativu* після трирічної праці від закінчення вузу, який узаконював остаточне функціонування учителів в освіті, далі II-го вищого ступеня і, нарешті, I-го ступеня найвищої кваліфікації. Для підготовки цих трьох ступенів укладалися відповідні програми, а на канікулах проводились підготовчі курси. Ці ступені здобувалися на основі проведених учителями класних інспекцій та складання ними екзаменів. Здобуття I-го ступеня полягало у спеціалізації відкритого уроку, у написанні під керівництвом вузівського викладача методико-наукової роботи і в її захисті перед екзаменаційною комісією. Комплексну справу здобуття учителями I-IV класів, викладачами (по-рум. професорами) V-VII (VIII) і ліцейських класів розпочав Микола Павлюк. З 1974 р. до 2010 вона повністю стала відповідальністю Івана Ребошапки, під керівництвом якого викладачі писали свої методико-наукові роботи, публічно захищали їх, здобуваючи таким чином I-й викладацький ступінь. Для написання роботи для I-го ступеня була укладена брошура з багатим набором тем, з-поміж яких викладачі могли вибирати підходячу для кожного з них. Спочатку колектив бухарестських вузівців завідував і здобуттям цих ступенів учителями I-IV класів, потім цю справу перебрали на себе шкільні повітові інспекторати.

Після 1990 року вільні місця в освіті почали

займатися на основі екзаменаційних конкурсів, для яких відповідальний зі сторони україністичного бухарестського колективу укладав програми для підготовки конкурсу, подавав теми для письмових робіт (писаних конкурентами у повітах) або, пізніше, складав екзаменаційні питальники (по-рум. *grilă de examenare*), за якими перевірялись знання конкурентів. Написані роботи, «засекречені» чи екзаменаційні питальники доставлялись з повітів до Офісу вдосконалення (по-рум. *Serviciul de perfecționare*) Бухарестського університету, де їх перевіряла складена із спеціалістів комісія і оцінювала.

Час від часу в різних місцевостях проводились методичні наради, відкриті уроки, на яких присутність когонебудь з бухарестських вузівців була обов'язковою.

На екзамені по атестату зрілості (по-рум. *examenul de maturitate*) чи, по-новому, бакалавраті спочатку один раз взяла участь Магдаліна Куцок (у Сереті), Микола Павлюк – постійно (у Сіреті) до 1974 р., після нього довгий час (у Сереті, Сіреті й інде) – Іван Ребошапка.

В обов'язки бухарестського колективу вузівців входило патрунування українського відділення Сіретського ліцею імені Драгоша Воде, що передбачало різні заходи по підвищенню робочого рівня.

Чи не найвідповідальнішою, складною і важливою для колективу бухарестських українців (у співпраці з іншими особами) була справа укладання підручників з української мови та літератури, друкованих Бухарестським учбово-педагогічним видавництвом, в якому для цієї справи спочатку були три редактори, потім – два, далі – один, а вже від років більше як двадцять немає жодного. Видавання та перевидання ревізованих (переглянутих і покращених) підручників довгий час, переважно до 1989 р., було справжньою «індустрією», адже ж кожний підручник (з предметів для всіх 12 класів) усе у 3-4 роки повинен був бути переглянутим і перевиданим. Після 1990 р. підручники для II-го, III-го, IV-го, V-VI, IX, X і XI-х класів були переглянуті крізь призму їх «очищення» від комуністичної «сажі». Перевидано спочатку старий *Буквар* Рахілі Драпаки, а на видання нового *Букваря* не вистачило ... сил і ... фінансів. Наскільки мені відомо (бо ж над переглядом працював після 1990 року), не було переглянуто підручники для VII і VIII-х класів, а старий «допотопний» підручник для останнього ліцейського класу (сучасна українська література) не передавався ні до 1989 р., просто важко уявити, за яким посібником і як викладається зараз даний період літератури. Кілька років після 1990-го із секретаріату Учбово-педагогічного видавництва мене як автора і співавтора підручників ще контактували у справі їх перевидання, а далі про це мені нічого не відомо.

Довгий час підручники з української мови, по-перше, складалися приблизно так, як і підручники з румунської мови – для учнів, яким ці мови були рідними. По-друге,

українські підручники складалися за традиційними способами. У розділі *граматики*, як правило, описувалось функціонування граматичних категорій, тобто учнів, уже починаючи з II-го класу, навчали *теорії* мови, і значно менше – *живого* її функціонування, збагачення правильного, виразного і різностильового усного і письмового вираження. У розділі *Читанка* (інколи *Читанки* друкувалися і окремими виданнями) подавалися біографії письменників, їхні твори чи уривки з них і запитання, якими перевірялося засвоєння переважно *змісту* твору, у меншій мірі – його художньої природи тощо.

Для I-го класу колишнього ліцею К. Драпака, Ю. Кокотайло, В. Білівський та свіжа випускниця (1954 р.) Харківського університету Магдаліна Ласло уклали солідний підручник *Теорії літератури* і як додаток до нього – об'ємистий *Збірник текстів*, за якими можна було б викладати хоча б і на факультеті. Згодом, чимраз «стислішим» об'єм понять з теорії літератури почав входити у підручник для I-го класу ліцею *Українська література*. До речі, усі ліцейські підручники спочатку мали назву *Українська література*, що обумовлювало подачу в них і даних з *історії* української літератури. Згодом ліцейським підручникам з літератури надано назву *Збірник текстів*, і вони, дійсно, вміщали у собі добірки текстів з української літератури у хронологічному порядку їхньої появи та відповідні коментарі.

Традиційний метод *описової* подачі граматики був покинутий після 1974 р., коли, перероблюючи підручники, Іван Ребошапка та Дан Хорія Мазілу намагалися надавати переваги *дедуктивному* способу, для подачі певної граматичної категорії у підручниках було по три частини: у першій визначалися якомога стисліше найважливі ознаки граматичної категорії, ілюстровані відповідними прикладами, з яких викладач *дедуктивно* виводив визначення і функціонування граматичної категорії та її ознаки; друга частина уроку вміщала вправи для перевірки поданих у першій частині знань, а третя частина уроку була призначена для самостійних, творчих управ. Приблизно таким же способом (дедуктивним), пристосованим до специфіки художньої літератури, будувалися і *Читанки*, в яких надавалося уваги не лише змістові літтвору, а й його художнім особливостям.

Ніде правди діти, уже в ті часи підручники здавалися важкуватими для учнів і неповні допомагали для засвоєння ними *живого* побутування української мови. Отож, давно постала потреба вироблення нової, сучасної методологічної концепції і нових підручників, які в умовах викладання української мови тільки як окремого предмета і це при чимраз інтенсивнішій асиміляції та звукуванні вживання молоддю української мови все ж таки забезпечували б належне засвоєння цього предмета.

(Далі буде)

Євсебій ФРАСИНЮК

Г. С. СКОВОРОДА: ПІСНЯ 12-а – БОЖЕСТВЕННИЙ ВИМІР ПРИРОДИ

Із такого зерна: «Блаженні вбогі духом», тобто: «Премудрість книжника в добротності святкування, а коли умаляється в діяннях своїх, упрямудриться».

(Сирах)

«...але Бог вибрав немудре світу, щоб засоромити мудрих і безсильне світу, щоб засоромити сильних ... (Умаляйтеся і розумійте...)»

(Перше послання Павла до коринтян: 1-27)

1. Не піду в місто багате. На полях я буду жити,
Буду вік мій коротати там, де тихо час біжить.
О діброва! О зелена! Рідна матінка моя!
Життя в тобі звеселене, в тобі спокій, тишина!

2. Міста славні і високі в море розпачів штовхнуть.
Брами красні і широкі в гірке рабство заведуть.
О діброва! О зелена! Рідна матінка моя!
Життя в тобі звеселене, в тобі спокій, тишина!

3. Не хочу їхати на море, не хочу красних одіж:
Криються під ними горе, страх, печалі і метіж.
О діброва! О зелена! Рідна матінка моя!
Життя в тобі звеселене, в тобі спокій, тишина!

4. Не хочу за барабаном йти міста десь полонити,
Не хочу державним саном дрібних чинів так страшити.
О діброва! О зелена! Рідна матінка моя!
Життя в тобі звеселене, в тобі спокій, тишина!

5. Не хочу нових наук, крім здорового ума,
Окрім мудростей Христових, де солодка є дума'.
О діброва! О зелена! Рідна матінка моя!
Життя в тобі звеселене, в тобі спокій, тишина!

6. Я нічого не желатель, окрім хліба та води,
Вбогість є мені приятель – давно з нею ми свати.
О діброва! О зелена! Рідна матінка моя!
Життя в тобі звеселене, в тобі спокій, тишина!

7. Із усіх багатств тілесних – спокій, воленька свята.
Окрім вічностей небесних, се мені святе життя.
О діброва! О зелена! Рідна матінка моя!
Життя в тобі звеселене, в тобі спокій, тишина!

8. А якщо до сих угод і гріхи ще подолати,
То не знаю, чи вигода краща може ще бувати.
О діброва! О зелена! Рідна матінка моя!
Життя в тобі звеселене, в тобі спокій, тишина!

9. Здрастуй, милий мій спокою! Ти вовіки будеш мій.
Мені добре быть з тобою! Мій ти вік будь, а я твій.
О діброва! О свобода! В тобі я почав мудріти,
До тебе моя природа, в тобі хоче умертвіти.

На основі оригіналу та перекладу В.Шевчука
упорядкував Євсебій Фрасинюк

Бачення «Пісні 12-ї», іменованої також за звісним її першим рядком – «Не хочу в місто багате. На полях я хочу жити», – як антиурбаністичне ставлення українського поета-мислителя, яким він визначає місто як джерело аморальності, душевного поневолення людини та намір квазіізолюватись в природному-сільському середовищі, було б, принаймні, вузькозорим або навіть безпідставним. Найчіткіші аргументи дає саме текст, до якого звернемось далі.

Щодо форми цього лірично-філософського дискурсу, то привертає увагу те, що складається він із дев'яти двовіршів, до яких добавляється двовіршовий рефрен. Треба ще зауважити, що вперше в збірці «Сад Божественних пісень» строфи вірша пронумеровані від однієї до дев'яти, а в нумерології

цифра дев'ять відноситься до заключних/кінцевих етапів та відмовлень або зрікань. Сковорода начебто перелічує пристрасті, які могли б його спонукувати, бо через подібні випробування довелось вже проходити – йому неодноразово пропонувались високі чини – і котрим мислитель вирішив назавжди покласти кінець.

Яке то місто/міста, в яке/які український мислитель не хоче іти? Це «місто багате» та «міста славні і високі», а такі атрибути притаманні, взагалі, стольним містам. В таких містах він проживав або перебував, в Петербурзі, наприклад, прожив три роки, будучи співаком царської капели і пізнав безпосередньо «сіті» придворних чинів/служб.

Подвійний епітет іменника в множині – «міста» – а це набирає вже узагальнюючого значення,

входить в антитезу з твердженням «в море розпачів штовхнуть». Місто «славне і високе», навпаки, охороняє людину від потенційного зла. Але наступний подвійний епітет – «Брами красні і широкі» – набирає явного метафорично-алегоричного значення, якщо вони «в гірке рабство заведуть». Безсумнівно, Сковорода має на увазі те стольне місто, в якому установи і високі чини під «красними» гаслами поневолювали фактично не тільки окремих людей, а цілі народи. Тут поет вживає і символіку народної мудрості, виражену як в казках, так і в прислів'ях, у формі випробування молодика по дорозі життєвого формування, де не завжди те, що вабить, є і корисним. Український філософ увічнив цю істину і в своїх афоризмах: «Скільки зла криється всередині за гарною подобою: гадюка ховається в траві», «Як ліки не завжди приємні, так і істина буває сувора» або «Немає нічого небезпечнішого, ніж підступний ворог, але немає нічого отруйнішого від удаваного друга». Противні мислителю, значить, певні установи певного міста!..

В наступних чотирьох строфах Сковорода більш конкретно уточняє те, чого він не хоче:

«Не хочу їздити на море, не хочу красних одіж», «Не хочу за барабаном йти міста десь полонити», «Не хочу державним саном дрібних чинів так страшити», «Не хочу і нових наук, крім здорового ума», «Я нічого не желатель, окрім хліба та води».

Не хоче Сковорода-людина високих чинів, військового сану, відмовляється від «наук», на основі яких виховувались тоді такі чини, не хоче надмірного матеріального багатства, бо все це «штовхає» людину до «горя, страху, печалі...» Контекстами, в яких він висловлює свої «небажання», підкреслює в прямому значенні наслідки поступків, котрі не відповідають морально-етичним відносинам як між індивідами, так і між країнами/народом. Позбавлення свободи збройним завоюванням тимчасово поневолює людину/народ, бо в часі запалює сильний «метіж» до визволення.

Атрибут «нових наук» потребує певного пояснення. Не можна навіть припустити, що Сковорода не цікавився новими науками, не був би обізнаний з головними літературно-філософськими напрямками Відродження і Просвітництва в творах визначних авторів його часу. Треба ще уточнити, що український філософ не був зацікавленим винаходити найглибші сенси життя-буття людини, а віднайти для людини способи гідного життя в будь-яких історико-соціальних умовах. Головним із таких способів в баченні українського мислителя є морально-етичне ставлення людини, основане на правді. Таким чином, синтагма «нових наук» сприймається як метафора

сатиричного забарвлення – тобто ті «науки», які вчили спудеїв «пити солодко, їсти жирно, вдягатися тепло...»

Синтагма «здоровий ум» утотожнюється з «мудростями Христовими», яко втіленнями Божої Правди, якими мислитель-віруючий насолоджує свої роздуми, веде їх дорогою вічності. Строфа п'ята suggerує кінець певного етапу життя-буття мислителя, його відмовлення від потенційних пристрастей, але і вселяє вигідну ідею зрікання людини, взагалі, від згубних принципів і переходу до правдивих.

Починаючи із шостої строфи, слідує обрання нових екзистенційних засад: життєвої скромності – «Я нічого не желатель, окрім хліба і води», – морального ставлення до ближнього – «Вбогість є мені приятель – давно з нею ми свати», – тілесний і душевний спокій у формі свободи/святого життя – «А зі всіх багатств тілесних – спокій, воленька свята» – і переборення грішних спокус – «А якщо до цих угод і гріхи ще подолати, / То не знаю, чи вигода краща може ще бувати».

Останньою строфою у формі прямого звернення до власного «Я», український поет-філософ вітає/усвідомлює перемогу над собою, у філософських принципах Сковороди – це вершина пізнання самого себе, це перехід життя-буття на засади вічного: «Здрастуй, милий мій спокою! Ти вовіки будеш мій. / Мені добре быть з тобою! Мій ти вік будь, а я твій».

Не можна не звернутись до рефрену. Це одне із найяскравіших оспівувань краси природи, її гармонійності, та усвідомлення людиною того, що вона є невід'ємною складовою природи: «О діброва! О зелена! Рідна матінка моя! / Життя в тобі звеселене, в тобі спокій, тишина!» У восьми строфах цей рефрен стає лейтмотивом бажаного душевного і духовного спокою – вивід до основи вічності внаслідок пізнання самого себе. «Душа, – вважав український філософ, – це двері, через які світ входить в людину, а розум – це погляд на світ крізь „скло“ „его“, це роздум про світ...» В останній строфі рефрен змінюється, окрім перших двох риторичних кличних звернень: «О діброва! О природа! В тобі я почав мудріти, / До тебе моя природа, хоче в тобі умертвіти». Пізнання самого себе означає пізнати природу, відкрити її закони, означає пізнати правду, відкрити суть правди, означає пізнати вічність.

Природа забезпечує собі вічність постійним вмиранням та відродженням, людина може собі забезпечити вічність, якщо здатна умертвити в собі згубне/неправдиве і відродити правдиве.

(Продовження на 21 с.)

З НОВИХ СУРІВСЬКИХ ВИДАНЬ

Тамара ДОЛЖЕНКО

КОЛЬОРОВЕ ТА ЯСКРАВЕ, ЗАПАШНЕ, СМАЧНЕ, ЦІКАВЕ В ОПОВІДАННЯХ МАРІЇ ЧУБІКИ

Читаючи збірку оповідань «Слідами щедрої чаклунки», ми разом з маленькими її героями побували ще раз в куточку нашого дитинства. Ця чарівниця, Марія Чубіка, повела нас разом зі своїми друзями у той таємничий світ, сповнений пригод і відкриттів, дала можливість відчути велику насолоду від звуків, барв, краси природи, радість пізнання незнайомого.

Її герої – щирі, чуйні, добрі, готові прийти на допомогу своїм друзям, близьким, знайомим чи старшим і немічним.

В цьому ми переконуємося, знайомлячись з її оповіданнями.

Андрійко разом з друзями виготовляє іграшки для ялинки. Відвідини будинку пристарілих розтривожили його, запам'яталися, у його серці проросла «повага до старших, немічних людей обов'язком допомогти, щирістю, добром, людяністю. («І проростуть зимою паростки любові»).

Оленка («Симфонія двох сердець») гаряче молиться перед іконою за одужання мами, шукає взимку квіти сонця, які є чудодійними. Дитяча любов врятувала маму. Не сказавши нічого рідним, Василько допомагає Анничці, в якій мама перенесла операцію, занести дрова, щоб їх не намочив сніг («Анничка з нашої вулиці»).

Юрко («Найкращий подарунок»), назбиравши чудодійних лікарських рослин, відносить в лікарню любому дідусеві, щоб він швидше виздоровів і повернувся додому.

Бачачи, як Марко любить кроликів, Мар'ян дарує своєму другові нову клітку з білим пухнастим кроликом, чим безмежно радує його («Друзі»).

Хіба це не приклади для наслідування?

Знають традиції своїх прадідів і несуть їх у майбутнє діти, які, як і дорослі, з нетерпінням чекають Різдва Христового. Бо саме в цей день людські серця переповнюються любов'ю до ближнього, милосердям, добром, щедрістю.

Велику радість відчула одинока самітня жінка, почувши колядку, «ніби тягар скинула з плеч, і не відчувала себе такою самотньою» («На Святий вечір»).

Такі ж почуття були і у Юлини («На Різдво»), вона розплакалася, «бо довгі роки їй ніхто не колядував». А зараз вона відчула велику радість і втіху».

Великим є свято Великдень. Оленка («Оленчині крашанки») збирає молоді листочки різної форми, щоб ними за їх допомогою покрасити крашанки і зробити рідним приємність, бо дуже їх любила.

Такими, на перший погляд незначними вчинками, діти виявляють свою любов, здатність на глибокі почуття.

Марія Чубіка дуже любить природу, закохана в неї, про це свідчать багато оповідань на екологічну тематику.

Картини природи змінюються одна за одною, кожна гарна по-своєму. Кольорова осінь – це бага-

та чарівниця, щедро красива чаклунка, «яка тепер гостює у їхніх краях», вона – найобдарованіша художниця, бо увібрала в себе всі кольори й відтінки природи. «Ця гординя крокує, шарудить садом, дає багатий урожай овочів і фруктів» («Слідами щедрої чаклунки»).

Літечко – запашне, «саявом сонця все залито», воно приємно нас чарує співом пташок, цвіркунів, ароматними медовими голівками квітів, конюшини, трав («Всміхнулось літечко до нас»; «На порозі літа»; «Літо на сінокосі»).

Весна – яскрава, з її приходом відродиться все живе, буйтиме сад, а в ньому – наче в раю («А вже весна, а вже красна»). Відродження всього живого – це життя, це щастя». Прихід весни – пробудження від «довгого зимового сну» («Весна в садах – наче в раю»).

Суворя зима принесла з собою мороз, сніг, лід

З НОВИХ СУРІВСЬКИХ ВИДАНЬ

(«Морозенко злий – ой жах», «Вже сиплеться, сиплеться сніг»). Вона повіяла крилами, розмалювала візерунками шибки, заморозила все. Але не злякала дітей, а, навпаки, принесла радість. Тепер вони можуть кататися на санчатах, коньках, ласувати ягодами калини.

Та і користь велика від неї, «Бо земля перемерзне, зникнуть шкідники, ґрунт насититься водою – буде багатий врожай. Не злякала вона й птахів. Щоб вони не гинули від голоду й холоду, маленькі друзі прийдуть на допомогу, виготовлять годівнички («Друзі»), підгодувать крихтами хліба, насінням. А з приходом весни вдячні птахи за це почистять сади від шкідників («Запахло снігом у повітрі»).

Дитяче проникливе відкриття світу, змін у природі можна прослідкувати в оповіданні «Пригоди листочка».

Велика роль у вихованні дітей належить саме вчителям. Вони відчувають дітей серцем, перебуваючи постійно поруч з ними, бачать іноді те, що не помітили в школі («Близнюки»), передають їм свою здатність слухати, чути і бачити природу, ставитися до неї «як до живої істоти» («І дерева плачуть»), яка, як і людина, може плакати. Безперечно, з часом це дасть позитивні результати.

КРАСНІ СПОГАДИ МИКОЛИ МАЙДАНЮКА ПРО ПРОЖИТЕ І ЗРОБЛЕНЕ, НАБУТКИ І ВТРАТИ

Невтомно пливе час, він приносить нам болі, радощі, переживання, дає нові надії, сповнення своїх бажань.

Все частіше ми повертаємось в минуле, згадуємо прожите, пройдене, заплановане, здійснене, зроблене.

Саме про минулі і незабуті для себе роки, про набутки і втрати пише Микола Майданюк у своїй книзі «Негостинські спогади». Спокій йому лише сниться. Маючи такий солідний вік, за плечима 80 років, він продовжує служити своїй музі (культури), керує і зараз вокально-інструментальним гуртком «Негостинські струни».

Його книга – це одна із сторінок історії славного буковинського села, це «літопис» Негостини.

Автор в ній ділиться своїми спогадами про людей, які несли культуру в народ, зберегли і

Сьогоднішній вік техніки, комп'ютерів, мобільних телефонів дає змогу помріяти, побувати в інших світах (минулому чи майбутньому). Ми разом з Іванком побували в місті майбутнього, в незвичайному своєю природою, освітницькими центрами («Подорож в майбутнє»).

Хай живе мобільний зв'язок! – скажемо ми, познайомившись з оповіданням «Куцик», бо саме він не дав розлучити Богданка з вірним другом.

Щоб діти своїми необдуманими вчинками не накоїли біди, як це зробив Федько Вуличний, порушивши правила вуличного руху, авторка застерігає своєчасно, дає зрозуміти, до чого це призводить («Правила вуличного руху»).

Поєднання любові до рідної матері і мови Марія Чубіка доводить в оповіданнях «Яка наша мова» і «Вклоняюсь, мамо, я тобі». Саме змалку від мами ми чуємо перші слова, сповнені теплом і любов'ю. Вона своєю мовою лагідною, доброю, співучою, барвистою, солов'їною дає материнські повчання. Забувати рідну мову – значить відмовитись від матері, від усього прекрасного, чого вона навчала з дитинства.

Ось так морально-естетичні настанови зроблять дитину мудрішою, відгукуючися в дитячих душах, дадуть результативний урок, з часом.

продовжили живий дух і набутки свого роду. Сам автор професор фізичної культури за фахом, в минулому директор культурного будинку, керівник хорів і вокально-інструментальних гуртків, талановитий актор, який чарував своєю грою людей, виконуючи провідні ролі в українських класичних п'єсах, зіграв велику роль у культурному житті рідного села, якого коріння проростають з 1949 року.

Саме вони, вихідці з простолюду, маючи добру підготовку, високий культурний рівень, природні артистичні дані і талант, несли в народ українську пісню, служили йому «красним словом, світлом книги у школі, грою на сцені», продовжуючи традиції попередників.

(Продовження на 20 с.)

З НОВИХ СУРІВСЬКИХ ВИДАНЬ

КРАСНІ СПОГАДИ МИКОЛИ МАЙДАНЮКА...

(Продовження з 19 с.)

Вони своєю діяльністю зуміли прищепити молодому поколінню любов до рідного і бажання доносити до сердець людей українську пісню, слово, культуру.

Їх, цих справжніх патріотів, важко перелічити, але не можна і забути. Ось вони: Олександр Петрашук, Дмитро Аріч, Іван Костюк, Дмитро Куха, Афтанасій Іванчук, Микола Клим, Михайло Волощук, Микола Майданюк, Михайло Федюк, Надія Білецька, Сільвія Ріщук, Домця Григораш, Домка Ріщук, Траян Бурчу, Мірча Грігораш, Валерій Янош і багато інших.

Цькування і переслідування, б'юрократизм, низька культура партійних працівників – це неповний перелік тих перешкод, які довелося переборювати. Велику роль зіграли вчителі, ці сіячі «розумного, доброго і вічного».

Українське слово, українська мова, українська пісня продовжують процвітати.

На сценах поставлено п'єси українських класиків: «Наталка Полтавка» (Котляревського), «Ой не ходи, Грицю, та й на вечорниці» (М. Старицького), «Не судилося», «Дай серцю волю, заведе в неволю», «Сватання на Гончарівці»; звучали українські народні, російські та румунські пісні; чарували своєю грою учасники гуртка «Негостинські струни», появились нові хори, звучали нові пісні; в школах навчання велось українською мовою.

Слава про культурну діяльність розлетілась по всій Буковині та за її межами, про негостинців знали і за кордоном.

Постійно перші місця на конкурсах, нагороди (грошові і матеріальні), грамоти, дипломи – ось результати і заслуга тих, які популяризували українське мистецтво.

Неоціненну роль у культурному житті негостинців зіграли «Буковинські зустрічі» – цей Між-

народний фестиваль, це свято музики, співу, танців, і, що найважливіше, нагода пізнати сусіда: німця, вірмена, поляка, ромма, румуна, словака, українця, мадьяра, тобто іншого, проте все ж таки «свого тутешнього».

Такі зустрічі відбуваються і зараз в п'яти країнах, у яких проживають буковинці. Саме вони вчать відкритості до інших культур, спонукують до взаємопізнання, адже в їхній основі на передньому плані завжди була людина, повага, розуміння, шанування національностей. Буковина – це край, де мешкають представники різних національностей, що розмовляють різними мовами, мають свої традиції, здатні їх зберегти.

Завдяки цим зустрічам і молодь починає шанувати цінності об'єднаної Європи.

Автор згадує і про ще одну з українських традицій – вечорниці.

Саме вечорниці допомагали жінці полегшити роботу, а, головне тим мамам, які мали доньку на виданні, тому що дівчині треба було мати дзестру, з якою вона йшла до молодого і по якій свекруха могла судити невістку як господиню.

Зійшовшись разом, жінки і дівчата на вечорницях пряли, співали пісень, ділилися сільськими новинами. Тут дівчина мала змогу познайомитися з хлопцем

або й навіть зустрітися з коханим.

Непомітно проходять роки. Рідшають ряди цих славних людей (одні померли, інші хворіють), але бажання згадати пройдене, зустріти давно знайомих появляється все частіше. Емоційно проходять такі зустрічі. В Негостині, зустрівшись, згадують різні незабутні моменти зі свого життя, розповідають про сім'ю, дітей, обмінюються адресами, номерами телефонів, вшановують пам'ять померлих, ідучи на могили, заказують панахиди і т.д.

Продовжують жити не втрачаючи колишнього духу, не схилиючи голови перед життєвими незгодами.

Г. С. СКОВОРОДА: ПІСНЯ 12-а – БОЖЕСТВЕННИЙ ВИМІР ПРИРОДИ

(Продовження з 17 с.)

Г. С. Сковорода утотожив свою природу, внутрішню і зовнішню, з великою природою та надав вічності його вченням. Він переконався в тому, що в усьому панує «її величність – природа», що людина не може бути щасливою, якщо чинить всупереч законам природи або Божої Правди.

«Йти до Бога/Правди можна через страждання, біль, випробування, але зустрітися з Ним/Нею можна тільки через любов і радість», – вчить український філософ.

Для «сердечного ока» та глибшого «міркування» підібрав три цитати із книги Володимира Шаяна «Віра предків наших» (том I, Гамільтон – Канада, 1987):

• «Оглядаючися назад, я бачу, що було це життя шуканням Бога... Я шукав Його в системах філософії, в суспільних ідеалах, в програмах якогось нового людства, в історії, в політичній боротьбі, в житті мого народу. Історія

МИХАЙЛО МИХАЙЛЮК – НЕВИЛКОВНИЙ РОМАНТИК

(Продовження з 11 с.)

М.Т.: Яким чином ви пишете і, що Вам потрібно для ефективної роботи, які умови? Як виглядає ваш робочий день?

М.М.: Я твої два запитання об'єднаю в одне, бо вони майже тотожні, для так званої ефективної роботи (не люблю поняття «ефективність», бо, за словами Канта, література – це фінальність без мети), лаконічно кажучи, мені потрібні поштовх і терпіння, справної друкарської машинки (я старомодний). Найголовніший – поштовх. У певний момент тебе «терзає» якась ідея, зародковий задум, гарна початкова фраза чи рядок, і тоді вони вимагають свого народження на папері. Образно кажучи, я «виловлю здичавілі слова», а тих слів «гарячих і солоних, в душі – нестриманий зорепад. (// І я, тамуючи до них ненависть і любов / Виношу їх на п'єдестал / «Голгофа»).

Це метафорично. А втім, мій робочий день ніяк не творчий, а, сказав би я, звичний і навіть рутинний. Майже, весь час поглинає «Український вісник». Потім мушу постійно редагувати чиюсь книгу – дати їй дорогу в життя. А «крихітки» вільного часу для себе...

М.Т.: Крім літератури, що ще любите?

в'язалася в одну велику епопею. Я навчився розуміти її як шукання Бога в історії. Я шукав Його найпильніше в старинних віруваннях і мудрості» (с.18).

• «Чим більше аспектів пізнання, тим воно багатше, тим більше наближається до повної – але все ж таки обмеженої, людської – уяви про Найвищу Істоту» (с. 231).

• «Так рече Дарій Князь: Хай допоможе мені Аурамазда разом із Богами народів і цю країну хай береже від ворожих воєнних полків, від неврожаю, від Брехні. Хай ворог не увійде до цієї країни, ані ворожі полки, ані Неврожай, ані Брехня!» (с. 36).

Ця молитва царя персів Дарія була розшифрована із скельних клинописів, а ім'я найвищого бога Аурамазда означало Блаженне Світло, Найвище Світло, Найвище Щастя, Найвище Добро. Наші пращури називали його Сварга/Сварог.

В надгробному написі він визначає себе так: «Я є Дарій, – великий князь, князь князів, володар країв і народів цієї великої землі і земель далеких, син Віштаспаса, ахменід, перс, син перса, арій, арійського сімени» (с.31).

Чи дивно, чи смішно, чи сумно, чи бозна чому, багато із сьогоднішніх «князів» не моляться подібно, але так схильні визначатись подібно...

М.М.: Егей, це «підступне» запитання, до того ж – тринадцяте!

Моя інтимна душевна структура – божественна. Якби «мав золоті гори і ріки повної вина» (монгольська пісня), то вів би безжурний і, можливо, безладний спосіб життя невилкованого романтика, мандруючи світом і, нарешті, опинився б десь на полінезійських островах серед прекрасних «вагіне», як це зробив французький художник Гоген, чи утнув би щось подібне. Але... цих але стільки, що мусиш задовольнятися крихітками...

А приманок і забаганок у житті стільки, що аж туманиться у голові, а вона сивіє чи лисіє з плином часу.

Що люблю у мій поважний вік? Люблю «збірний» образ жінок, повернення до рідного порога (ностальгія романтика), лагідну осінь, мого kota Білика, застілля з друзями, післяобідній сон, футбол (по телевізору), ранкову каву з проклятою цигаркою, блаженне лінівство (та воно рідкісне!), карколомні поліцейські романи (хіба від літератури втечеш?) – словом, усе гарне, що голубить душу і коли без тривожного трепету можу сказати словами улюбленого поета: «Благословен хай буду я, що живу і що іду до смерті» (Єсенін).

М.Т.: Файний Пане Ювеляре, дякую Вам за дружню розмову, за те, що ви редагували декілька з моїх збірок прози, за те, що «били» по голові макогоном, коли треба було і вивели мене в люди і бажано Вам «Многая і блага літ» (ось бачите, не забув).

Михайло Гафія ТРАЙСТА

ОБРАЗ ТИМОФІЯ ХМЕЛЬНИЦЬКОГО В ПОЛЬСЬКІЙ ЛІТЕРАТУРІ (II)

(Імагологічні студії)

(Продовження з № 255)

Досить багато польських істориків та письменників, захоплених козацько-польським конфліктом, пишучи про зв'язки Польщі з Молдовою та її господарем Василем Лупу, зупиняються і над історією кохання його дочки Домніци Руксандри з сином українського гетьмана Тимішем Хмельницьким.

Найбільш до цієї теми наближається Антоні Вінярський, *Irena gospodarówna multanśka*, хоча автор намагається висвітлити драматизм подій, які виникли через конкуренцію за руку чарівної домніци Руксандри, ніяк не зміг перейти через сухі переповіді та інформації, які вже знаходились в мемуаристичці часу.¹

Найцікавіший літературний польський твір, присвячений дочці молдавського господаря, це історична драма *Domna Rozanda* Броніслава Грабовського, відомого історика, етнографа, драматурга, перекладача, який підписувався псевдонімом – Зенобіус Дракулі. Драма, яка в 1886 році відзначилась разом з іншими творами на конкурсі ім. Войцеха Боґуславського своєю формою та добірною мовою, логічною будовою та пластичністю психологічних моментів.

Натуралістичні тенденції, які почали маніфестуватись у польській літературі (їх, певна річ, не бракувало ні на вищезгаданому конкурсі), не подобались польській літературній критиці, головною появою твору, який відроджує таку драматичну епоху польської історії, як та, в якій відбулася історія кохання домніци Руксандри. Тут знаходимо і внесок Генрика Сенкевича – «Вогнем і мечем».

Варто згадати й інші польські літературні твори на цю тему,

як, наприклад, *Timofij* Едварда Мар'яна, *Doamna Rozanda* Кароля Шайнохи, *Krwawe swaty* та *Wyprawa Zwanięska* Людвіка Кубали і *Doamna Rozanda* Чеслава П'єньонжика.

В драмі Броніслава Грабовського Руксандра залишається предметом обожнювання. Вишневецький наймає співців, які зустрічають Руксандру піснею, оспівуючи її красу і порівнюючи її ім'я з трояндою.

Прибувши разом з козаками, Тиміш зістається і він зачарований красою Руксандри:

Мій погляд найкрасивішого не побачить
під сонцем
І ніде в світі не зустріне панночку
Чи молоду жінку, яка б посміла
рівнятись красою
З такою чарівною.²

Але екстаз не триває довго, бо як Тиміш Хмельницький, так і польські конкуренти, беруть участь в політичному конфлікті, запал якого зростає до приголомшення сентиментальної пристрасті.

Всі три польські кандидати (Дмитро Вишневецький, Петро Потоцький та Марцін Калиновський), які прибули до молдавського двору, всі з єдиною метою – одружитися з домніцою Руксандрою, конкурують між собою, аж поки Тимофій, син українського гетьмана Богдана Хмельницького, не вимагає від господаря Василя Лупу руки його дочки Руксандри.

З того моменту польські шляхтичі об'єднуються, щоб разом зруйнувати плани молодого козака, який був їхнім суперником не тільки у молдавському дворі, а й на полі бою. Всі три просять руки

**Перед битвою за серце
молдавської красуні**

На картині польського художника Войцеха Коссака Марцін Калиновський зображений разом зі своїми «крилатими гусарами». Всі вони поляжуть у битві з черкаськими козацькими полками...

(11.03.1951 - 01.10.2015)

Редакція «Нашого голосу» глибоко сумує з приводу передчасної смерті письменника, перекладача, дослідника творчості Тараса Шевченка, автора монографії «Тарас Шевченко – національний поет України і його сприйняття в Румунії» та перекладу Шевченкового «Кобзаря» румунською мовою

Йона Козмея.

Щиро співчуваємо рідним і близьким покійного.

Вічна йому пам'ять!

Хай земля буде пухом!

Руксандри і задовольняються обіцянкою Василя Лупу, що нареченого для своєї дочки вибере тільки з-поміж них трьох.

Переважають групові інтереси.

Навіть домніца Руксандра, яка, здається, симпатизувала князю Дмитру Вишневецькому, готова заручитись з Петром Потоцьким. Пристрасна трагедія перетікає в політичну трагедію, в якій бере участь і логофет Георгіе Штефан, також як аспірант на «титул» зятя молдавського господаря.

Еротичні пристрасті залишаються тільки претекстом для політичних, а Руксандрина дилема відступає перед трагедією, яка відбувається між перспективою вийти заміж за диктуванням інтересів молдавського трону і своїми власними почуттями.

О, тисячі разів я б радо вкочичала чоло своє
Вінком польових квітів і вдягла б одяг
Із сірого полотна, ніж жити у величності,
Яка не приносить щастя, а скоріше
Коливається, кидає в бездоння безнадійності.³

Думка самогубства, яка зародилась на мить в голові домніци Руксандри є результатом немичності вільного висловлення своїх почуттів, коли вперше бачить Тиміша Хмельницького, який сильно впливає на неї.

Осіддали коней незнайомі люди;
В червоних шапках і в дивному одязі.
Один моргнув бровами загрозово.
На похмуро чоло набігли, мов хмари,
Ненависть і гнів. Махнув головою

І підняв руку, мов блискавку страшну.
Очима іскри кресав...⁴

На відміну від румунського письменника Г. Асакі, Грабовський не приділяє великої уваги моменту хвилювання домніци Руксандри, а характеризує Тиміша Хмельницького так само, як і Мірон Костін: «тільки обличчя було в нього людське, а натура хижа, як у звіра...»⁵

Але все ж таки існують свідчення про те, що до урочистостей весілля домніци Руксандри з Тимішем Хмельницьким дочка молдавського господаря ронила сльози за сином українського гетьмана, за яким стільки тужила і завжди наказувала, щоб їй співали козацьких пісень.⁶

Про те, що Руксандра кохала насправді українського козака Тиміша Хмельницького, свідчить і те, що після його смерті вона не вийшла заміж, хоча її сватати досить часто, і не будь-хто, а також і те, що вона не покинула Україну навіть ні тоді, коли її брат Штефеніце став у 1659 році господарем Молдавії.

(Далі буде).

¹ Ion Petrică, *Confluențe culturale româno-polone*, Editura Minerva, București, 1976, pp. 301-302.

² Petrică, *apud*, (переклад М.Г.Т.).

³ *Idem*, (переклад М.Г.Т.).

⁴ *Idem*, (переклад М.Г.Т.).

⁵ Miron Costin, *Letopisețul Țării Moldovei de la Aron Vodă încoace*, în *Opere*, București, 1958, p. 135.

⁶ *Descrierea solemnităților de la nunta lui Timuș, fiul lui Hmelnițki, cu fiica domnului Moldovei*, în : *Călătorii străine despre țările române*, IV, București, 1973, p. 135.

Юрій ПАВЛИШ

Із циклу
«КОЛИСКА ГОМОНУ»

*** Проминає час Й не повертатиметься Нікому ніяк.	*** Господи, чому Не хоснується пора Як Ти наказав?	*** Буває й таке: Час не зберігає всіх Хребетні стовпи.
*** І хвиля ріки Не повернеться, мов час. Течія пори.	*** Боже, лиш Тобі Не говориться на «Ви», Ти ж бо всіх-усіх.	*** Схови певних діл Час розсновує, якщо Вони – майбуття.
*** Поважали час І богині, і боги, Щоби жив Олімп.	*** Боже, лиш Тобі І Твоїм кажемо «Ти». Земних гонір їсть.	*** Всі шануймо час Нами, нами, всюди й скрізь. Адже він – це ми.
*** Щоб не витрачав Я ні хвили у житті, Поважаю час.	*** Деяких в терпець Вчинки вводить строгий час. Він же – каяття.	*** Ясністю життя Час долає темноту. Він – Божий об'єкт.
*** У житті ростуть Сходи вгору, сходи вниз, Хто що зробив.	*** Життя – Божий зміст. Карність – лихо із добра. Рогаті живуть.	*** У спокійності І минуле й майбуття Оздоблюють час.
*** Все, навіть і час Бог для людства сотворив, Бо людство Його.	*** Кожний, хто живе, Створює власний всесвіт. Плазування й хода.	*** Було, є, буде. Це реалія пори. Й могили живуть.
*** Найменше в житті Часу тому, хто живе. І противно теж.	*** Картинами всіх Вчинків володіє час. Він – художник дій.	*** Час – об'єкт пори. Він і губить, й береже І відновлює.
*** Кращого нема Вчителя в житті, як час. Хто справді живе.		
*** У порі життя Це – не поле перейти. Бог нам дав це.		
*** Час, а чи пора, Ці слова дає нам Бог. Час, пора – це Він.		

Мал. Василя Соколюка

Виліковує
Час у власній течії
Обов'язковість.

Деякі діла
Лиш в моменті визнані,
Хоч сонце для всіх.

Для великих діл
Потрібно оказії.
Малих повно скрізь.

Не закоханий
Час ні в кого і ні в що
Прохолодністю.

Ніхто часові
Не одіозний, тому
Береже усіх.

Часу усьому, всім
Індиферентний, бо він
Має свій закон.

Якщо не прийшов
Час здобує те чи те,
Даремність живе.

Не сімо зерно
На морозі, у снігу.
Для цього ж весна.

Час не послав
І не посилатиме
Спеку на мороз.

Навіть карністю
Смерті не спішить час.
Індиферентність.

Михайло ВОЛОЩУК**Спогади**

Люблю я свої спогади ласкаві,
Бо стільки є їх, як у небі зір,
Я не лишив їх щоб цвіли в неслав'ї,
Я їх зібрав з дібров, з садів, із гір.

Щоб зберегти їх, докладав зусилля,
Щоб жоден спогад не пропав, не зник,
І щоб не змила його жодна хвиля,
І не згорів би, як тонкий сірник.

Для мене спогади – моя скарбниця,
Це роздуми про плін життя ріки,
І в пам'яті це осяйна світлиця,
В якій хотів би жити всі віки.

Хоч деякі карають мої думи,
Бо залишив рубці глибокі біль,
Та я стараюсь оминати струни,
Щоб не підняти в серці заметіль.

В житті буває всякого доволі,
І сум, і радість, та минає все,
Лиш спогади тримають у неволі,
До них звертаюсь, щоб знайти себе.

Вони мені показують дороги,
Які я ще із малку перейшов.
Показують дитинство моє вбоге,
Усе, що загубив, і що знайшов.

Біль

Від дня, коли я вийшов з свого дому,
Біль загніздився в серці і в душі,
І довелось боротись з ним самому
З надією, що успіх буде мій.

Але той біль весь час мене тримався,
Повсюди непокоїв, докучав,
На мить зникав і знову повертався,
І моїм мріям жалю додавав.

І я терпів, не нарікав на долю,
Не падав в розпач, в пропасть без надій,
Літа летіли, як вітри по полю,
І не у цвіт, а прямо у завій...

Але я завжди думав в неспокою
Вернутися на батьківський поріг,

Щоб біль, який ходив ввесь час за мною,
Моє бажання бачив, спостеріг.

І все це сталося на чужих руїнах,
Лишень як вийшов я із їх воріт,
Біль відступив і, впавши на коліна,
Глядів, як поспішаю в рідний світ.

Помчав я до моєї Негостини,
До рідної оселі, до села,
До їхньої квітучої гостини,
Мабуть, якої і в раю нема.

Нині без болю вдома пишу вірші
І музику українську я пишу,
В картинах теж змальовую не гірше
Ту Негостину, в якій я цвіту...

Мал. Василя Соколюка

Осінні тумани

Осінні тумани зайшли в Негостину,
Вже майже не видно ні хат, ні садів,
Стараюсь побачити горіх і калину,
Що зникли в тумані, немов літній спів...

Тумани вповили поля і дороги,
Заслали долину, толоку, стави,
Намокли під ними стежини й пороги,
І холодно вже, хоч нема ще зими.

Прийшли, наче гості з-за гір в Негостину,
Покласти заслону на рідне село.
Перейдуть вони, і я знову калину
Побачу й притулю до серця свого.

Бо я так люблю на городі калину,
Як Бога, який за нас всіх постраждав,
Бо я бачу в ній осяйну Україну,
Яку в своє серце навечно поклав.

МАЙСТРИ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ПРОЗИ

ГАЛИНА ТАРАСЮК -
ЩИРИЙ ДРУГ УКРАЇНСЬКИХ ПИСЬМЕННИКІВ РУМУНІЇ

Великих письменників важко представити кількома словами, тим паче, коли про них та про їхні твори написано безліч сторінок, а Галина Тарасюк саме такого гатунку письменник – славнозвісна поетеса і чудовий прозаїк, бо все, чого торкається, перетворюється у справжні літературні перлини, а її твори вражають різноманітною тематикою: «Від мелодрами звичайної маленької сучасної людини до глибоких історичних романів та гострих памфлетів. Галина Тарасюк володіє

всіма можливими засобами впливу на читача: тут і ліризм, і сентименталізм, і трагедія, і комедія... фарс, буфонада, сатира і гумор, і звичайно, все це під знаком абсурду, який рухає світом», – пише в коментарях один із її численних шанувальників.

Галина Тарасюк, мабуть, «звикла до слави, мов до розлук», як писав Степан Ткачук, в одному зі своїх віршів, бо її твори давно вже перейшли через українські літературні кордони як в оригіналі, так і в перекладах більше ніж десятьма мовами, між якими і румунською. Незабаром її твори в перекладі Марії Семенюк-Гоцук, лектора українського відділення Бухарестського університету та Михайла Гафії Трайсти, появляться в «Антології сучасного українського оповідання» („Antologia

rovestirilor contemporane ucraiene”), яку планує видати Спілка письменників Румунії, а також і окремою збіркою новел у виданні „Mantaua lui Gogo!”.

Галина Тарасюк є давнім і справжнім другом таких українських письменників Румунії, як Михайло Михайлюк, Микола Корсюк, Корнелій Ірод, Іван Ковач, надіюсь, що і моїм (останнім часом ми досить часто спілкуємось-листуємось). Вона гостювала в Румунії і, здається, їй сподобалось, бо присвятила кілька віршів містам, які відвідувала, і своїм новим друзям.

Багато зі своїх вражень про Галину Тарасюк та її твори напишу у передмові до збірки новел і в окремій статті, бо не можна писати просто так, не ознайомившись добре з творами, хоча я і прочитав деякі з них, як будь-котрий пересічний читач. Біографію та перелік її творів не подаватиму, по-перше, вони б не вмістилися на цій сторінці, а по-друге, це вже зробив для читачів «Нашого голосу» (№ 248) письменник Михайло Михайлюк. Закінчу словами Наталії Шаталової, яка пише про Галину Тарасюк так:

«Бунтівна душа цієї тендітної жінки вражає, пізнання її примушує втратити спокій.

У прозі – вона поет. У її новелах і романах, як і в поезії, вражає безмежна глибина, хвилююча образність, сила філософських узагальнень, психологізм. Кожне слово в рядку стоїть на своєму, лише йому призначеному місці, так, ніби воно стояло там безліч років, а читач відкрив його для себе вперше. На подібне здатний лише істинний талант. І ти вдячний Богові, що Він сподобив тебе цей талант зустріти, щоб збагатити душу новим пізнанням...»

Пропонуємо читачам «Нашого голосу» новелу Галини Тарасюк «Жека і Спирідон».

Підготував
Михайло Гафія Трайста

Галина ТАРАСЮК

ЖЕКА І СПИРИДОН

(Новела)

Спирідона Спирідоновича Елеонора Мойсеївна знайшла на Різдво у промерзлому брудному під'їзді. Сидів, забившись між холодних облуплених батарей, і дивився на неї сумними розумними очима так жалібно, так жалісно, що Елеонора Мойсеївна аж перечепилась через той погляд. Вона довго стояла і дивилась на Спирідона Спирідоновича і не знала, що робити. Як від усіх бомжів, від нього кепсько тхнуло, але крізь бруд і нещасність проступала благородна порода. Видно, Спирідона Спирідоновича дійсно спіткала біда. В якусь мить Елеонора Мойсеївна відчула в ньому рідну душу, бо сама останнім часом почувалась самотньою, покинутою і зовсім бідною. Раніше вона хоч підробляла уроками музики, але руки її доконав поліартрит. І тепер вони із Жекою, сином від другого шлюбу, перебивались з хліба на воду на її мізерну пенсію викладачки фортепіано Київської консерваторії.

Жека, після розвалу «Укртелефілму», де він раніше працював асистентом оператора, зостався при своїх інтересах. Почав прикладатись до чарки та шастати по молодичах, а коли остання вигонила, повертався додому і цілими днями спав і злісно бахкав дверцятами порожнього холодильника.

Дочка Елеонори Мойсеївни від першого шлюбу, дитина вдаліша, аніж від другого, метикувата і здібненька, років десять як виїхала з сім'єю в Ізраїль. Кликкала все маму, але маму туди не пускав безпутний Жека. Даремно Елеонора Мойсеївна просила його: женись на порядній єврейській дівчині... Син психував і кричав:

– Да на хрена ано мне – я же подохну от скуки!

Даремно Елеонора Мойсеївна просила його їхати вслід за сестрою. Жека психував і своє долдонив:

– Да на хрена ано мне – я же подохну там от жары!

Скоро Елеонора Мойсеївна перестала просити, зрозумівши, що синові, як і його покійному батькові – чалдону сибірському, нічого, крім півлітри і баби в цьому житті не треба було.

Згадка про сина, який знову десь пропадав, вирішила долю Спирідона Спирідоновича. Елеонора Мойсеївна приволокла його додому, нагодувала соєвими сосисками – єдиною святковою стравою, а потім, позичивши в сусідів шампуню від бліх, купала його в гарячій пінистій ванні. Охлялий і приморожений Спирідон Спирідонович терпів водянні екзекуції, мовчки, як справжній інтелігент, і врешті заснув мирним сном на кріслі, замотаний у старі сорочки покійних чоловіків нової хазяйки. Там його мало не розчавив п'яний Жека. Розгледівши в ганчір'ї

Спирідона Спирідоновича, він почав психувати і кричати: – На хрена ти єво приволокла, етого бомжа? І так жрать ні хрена, а ана всякую тварь бездомную волокйот!

Спирідон Спирідонович не зрадив благородним своїм кров'ям, витерпів образи мовчки, але... демонстративно пересунувшись із незручного шкіряного крісла у перини до Елеонори Мойсеївни – на територію, недосяжну для дурнуватої Жеки. Жека від нахабства бомжа аж протверезів, на що Спирідон Спирідонович, розкинувши на перинах відміте і віджиле тіло, лиш переможно помуркував та вусами ворухив.

З того дня і почалась між Спирідоном Спирідоновичем і Жекою запекла і затяжна війна. Жека, вигнаний останньою терплячою пасією, тверезий, від чого ще дурніший, влаштував на Спирідона Спирідоновича справжнє полювання. З диким криком: – Кастрірую, урод мерзопакостний, – гонив його по квартирі, кидався чобітьми, морив голодом, з'їдаючи все, що можна було з'їсти на скромній кухні Елеонори Мойсеївни. Елеонора Мойсеївна страждала, жаліла нещасного Спирідона Спирідоновича, і потайки підгодувала його, прихованим бозна в яких потаємних закамарках, холодним і слизьким лівером.

Такого приниження від чалдонського нащадка Спирідон Спирідонович довго витримати не міг – збунтувалась благородна порода і він почав мстити. Чисто так, як міг мстити принижений, загнаний у глухий кут чоловік і тими засобами, які були йому доступні в тяжких умовах хатньої партизанської війни. Отож Спирідон Спирідонович, доведений до відчаю, почав паскудити на все, що пахло психованим Жекою: на смердючі черевики, давно не прану куртку, а особливо полюбляв Спирідон Спирідонович кропити нижню білизну ворога.

Жека ці пахучі терористичні акції Спирідона Спирідоновича помітив не зразу. А як помітив, озвірів, вчинив справжню бойню, а далі і задумався, зрозумівши, що сили не рівні. А зрозумівши це, зрозумів, що і Спирідон Спирідонович – жива істота, і, як мужику, не легко йому отак жити – без їжі і баби. По собі знав. І пом'як Жека до непроханого квартиранта. А пом'якнувши, заходився серед своїх молодичь шукати Спирідону подругу, «а то ещю рехньотся мужік» – казав у телефонну слухавку співчутливо.

Життя в Жеки знову завирувало. Милосердні молодичі знову впускали до себе Жеку, годували його і відправляли додому із подружкою для Спирідона. Але Спирідон Спирідонович нареченими гидував. В кращому випадку шипів і фиркав на них, а найчастіше забивався під перини Елеонори Мойсеївни і робив вигляд, що його нема вдома. Імпотентна поведінка Спирідона Спирідоновича доводила Жеку до тихого сказу:

– Ну, прідурок... Кто же от такого отказывается?!.. Прітом... сама же прішла...

(Продовження на 31 с.)

Корнелій ІРОД

СПОГАДИ З ДАВНІХ ДОРІГ (V)

(Із циклу ПРОМАХИ)

Мої відносини з колегами з ДККМ були хорошими, а з декотрими я невдовзі заприятелював. Лише два з них ненавиділи мене й навіть не приховували цього. Це були Раду Кірмаєр (через два роки після мого прибуття він емігрував спершу в Ізраїль, а далі в Нову Зеландію) і Лауренцій Паску, секретар БМО¹. Не знаю, чи їхня антипатія випливала лише з того факту, що був я призначений інспектором ДККМ без їхньої «згоди». То нічого, що в їхні службові обов'язки не входила така компетенція. І все ж: вони просто не могли собі уявити, щоб при призначенні на більш-менш важливу посаду їх ніхто не питав хоч би якої вони думки про ту чи іншу особу. Бо, все ж таки, вони неабихто! Один – секретар місцевої організації компартії, а другий – член бюро тієї ж організації. То як же, до дідька, не питати їх, ні?

А зрештою колеги, як кажуть, мир і дружба.

В ДККМ панувала, взагалі, приємна атмосфера, спокійна, в якій слово *товариш* вживалося тільки на партійних і молодіжних засіданнях (не і на професійних), а поза ними те слово звучало майже образою, а то навіть лайкою. Це за президентства відомого архітектора й професора Помпілія Маковея, бо після нього, разом із приходом Думітру Попеску, прозваного «Богом», слово *товариш* увійшло в свої повні права, а міністерство перейменовано з ДККМ на РКСВ² і з державного органу стало партійно-державним.

Пробуджують в мене меланхолічні спогади й чимало із моїх тодішніх колег: Дан Теодореску, Владімір Блок, Іяна Рошкулец, Едуард Голдгаммер, якого пестливо називали ми просто Голді, Матей Алексеску, Шербан Радулеску, Нуша Кагане і багато інших. Про кожного з них варто розказати всілякі смішні трафункі.

Я давно помітив дивне явище: перебуваючи в колективі, люди – незалежно від віку, чину, соціальної позиції і т.п. – часто дитиніють, тобто жартують і пускують, як діти, що аж ніяк не пасує їм. У ДККМ було не інакше, принаймні у нашому відділі. Оскільки більшість інспекторів подорожували дуже часто, декотрі з нас мали на роботі невеликий чемодан з необхідними речами, приготовлений на випадок раптового відрядження: піжама, хатні туфлі, рушники, мило, зубну щіточку та пасту, якусь книжку, аби читати вечорами в готелі тощо. Одним із тих, хто постійно тримав чемодан на роботі, був Николає

Потирніка (крім вище перелічених речей, він завжди мав у чемодані і літр цуйки, улюблене його міцне). Колеги любили насміхатися з Потирніка, коїли йому грубі жарти частіше, ніж іншим, а робили це й тому, що не вважали його «своїм», як вдало зауважив Владімір Блок: «Потирніка не для *культури*, а для *культур*, розуміється, сільськогосподарських...» Зате мав Потирніка іншу цінну якість – «здорове» походження. Походив він із бідної селянської родини, та, наперекір цьому, Потирнікові вдалося вивчитися на токаря, після чого працював кілька років на якійсь військовій фабриці, де закінчив вечірній лицей. Ну, а вже після цього професійний ріст Николає Потирніка відбувся нормально: він закінчив робітничий інститут і, після короткого стажу в якомусь домі культури, вискочив на посаду інспектора ДККМ. А як оцінювали його «культурну працю», уже знаєте із зауваження Владіміра Блока.

Перед кожною поїздкою Потирніка кудись колеги не забували «спорядити» його подорожній чемодан: міняли пляшку цуйки на пляшку води (в яку доливали трохи цуйки – для запаху...) і пхали під білизну кільканадцять важких журналів *Народна Республіка Китай* та *Соціалістична Корея* (ці публікації, друковані на дорогому лискучому папері, але яких не читав ніхто, купами надсилали нам щомісяця посольства даних країн; то ми й подумали, хай розносить їх Потирніка по всій Румунії як справжній культурний поштар...). А щоб він не замітив, що його чемодан підозріло важкий, ми просили водія, який віз його на вокзал, нести Потирнікин чемодан, і не лише до поїзда, а таки у вагон. А це дуже подобалося Потирнікові, бо мав нагоду грати великого шефа. Аж доїхавши до готелю, Потирніка помічав – сердито, розуміється, – що віз купу нікому не потрібних журналів, а головне, що його мила цуйка стала водицею...

Але найгучніша зі всіх Потирнікових поїздок відбулася у повітове місто Бузеу (Думітру Попеску-Бог ще не був нашим президентом, інакше не знати, що мало статися з бідним Потирнікою).

Було то однієї золотої осені. «Товариш інспектор» Николає Потирніка прибув до Бузеу з «офіційними проблемами», а саме перевірити, чи атеїстична пропаганда розгортається згідно з цінними вказівками партії і, як майже всюди, привіз туди стос китайських та корейських журналів і, на жаль, пляшку води.

Саме тоді молода та вродлива редактор місцевої

радіостанції сповнила двадцять з чимось років і з цієї нагоди влаштувала того вечора товариське святкування таки в приміщенні міської радіостанції. Крім неї й двох її колег, теж молодих незаміжніх дівчат, були запрошені лише «товариш інспектор з центру», директор дому культури й наречений однієї з «радіофоністок». Їли, пили, веселились, розказували жарти (здебільшого безличні та сороміцькі) і танцювали під музику «Радіо Бухарест I». Це лише до опівночі, бо рівно о дванадцятій ночі «Бухарест I» припиняв трансляцію до п'ятої ранку.

Після завершення передачі національного радіо хтось висунув ідею (декотрі казали, що ідея належала саме «товаришеві інспекторові»), але вкінці встановили точно, що ідею висунув директор дому культури), хтось, кажу, запропонував послухати «Радіо Свободу». Слухали вони, скільки слухали «передачі імперіалістів», пили, жартували, потім виключили радіостанцію й полягали, де попало. Як їм спалося і чи взагалі спали вони і хто з ким – невідомо... Знається тільки, що одна із дівчат прокинулася перед п'ятою ранку і рівно о п'ятій включила радіостанцію. Але замість відомого сигналу «Радіо Бухарест I» та національного гімну, по всіх хатах Бузеу з гучномовців прозвучала радіопередача імперіалістичного «Радіо Свобода». Коли зрозуміли, що сталося, гуляки скочили, мов попарені й перевели станцію з «Радіо Свободи» на «Бухарест I». (Щоб не розтягувати розмову і щоб краще зрозуміти, наскільки трагічно-серйозною була ситуація – «холодній війні» ще не видно було кінця – попрошу тих, котрі не прожили ті часи, щоб уявили собі таке: під час Другої світової війни раптом з Москви гримить по всьому Радянському Союзу, приміром, не промова Сталіна, а Гітлера. Здорово, правда?) Отже, невдовзі по цілому місту знову лунали хвилі «Радіо Бухарест I». Але було вже пізно, бо Секурітет не спить! Директора дому культури й дівчину, котра включила того ранку радіостанцію, заарештували і потім ув'язнили на не знаю скільки років, двох дівчат вигнали з роботи (не без належного ярлика...), а Потирніку перевели з нашого відділу до документального бюро із зменшенням зарплати. А не посадили його якраз завдяки «здоровому» походженню і «чистій» його кадровій папці, а не тому, як він оправдувався, що так страшно напився, аж не знав уже, що роблять «вороги соціалізму», з якими пиячив майже цілу ніч.

З-поміж відряджень інших моїх колег варто згадати дві подорожі Лауренція Паску, одна внутрішня, а друга закордонна. А оскільки Паску був одним із тих двох, котрі ставились із антипатією до мене, мушу признати, що тоді його неприємності порадували мене в певній мірі, але сьогодні згадую їх з належною ностальгією і співчуваючи бідному Паску. Хоч його

ніхто не любив через примхливу й зловтішну його натуру і тому, що він завжди прискіпливо вишукував у всіх уявні недоліки, все ж таки не можна не жаліти людину в біді.

Отже, поїхав Лауренцій Паску одного разу інспектувати культурне життя Бакеуського повіту, де головою Культури був Юліан Антонеску, чудова людина, але й престижний інтелігент, доктор історичних наук і лектор місцевого педінституту. Зналися ми з Юліаном здавна й були у дуже хороших відносинах. Через два дні після прибуття Паску в Бакеу, телефонує мені Юліан Антонеску і скаржиться, що Паску просто вкорочує їм вік, і настоює, щоб я негайно прибув туди й допоміг їм позбутися Лауренція Паску. А я пояснюю Юліанові Антонеску, що це за рамками моїх можливостей.

– То нічого, – каже він, – маю я мудрий план, але без твоєї присутності не зможу його здійснити. Прошу тебе, приїжджай завтра і кажи, що маєш якусь справу в Сланік Молдова, хочеш, наприклад, щось організувати там...

– Що організувати, раз Паску у вашому повіті? Ні. Краще скажу, що я в дорозі до Сучави, але спершу хочу повернути до відомого курорту – хтось просить мене, скажимо, поцікавитися про лікування там якоїсь хвороби.

– Bravo! – радісно вигукнув Антонеску. – Жду тебе завтра вранці.

То правда, що мій несподіваний приїзд до Бакеу здивував мого колегу, але коли почув, що мене цікавить курорт Сланік Молдова і що їдемо з головою туди, Паску навіть виявив бажання поїхати з нами. Пізніше Юліан сказав мені, що інакше мав сам його запросити їхати з нами...

– Може, – каже Паску, – є там якась мінеральна вода для мого гастриту.

– Є-є, правда, що є, – запевнив його Юліан Антонеску. – Сланік має чудові води...

Їдемо до Сланіку «Москвичем». Юліан Антонеску вибачився перед нами, що їхатиме біля шофера.

– Заду для мене, – каже, – гей тісно...

Бакеуський голова Культури був масивний, черватий, постійно засапаний, проте веселий, говіркий і самоіронічний. Він ще зранку попередив, щоб у дорозі я не ставив ніяких запитань.

– Для мого черева, – каже він, – здався би більший автомобіль... Але сідаю спереду і з іншої причини: наш шофер глухий, як пень, і не раз мушу вказувати йому пальцем, на яку вулицю завертати...

Гадаю, що Антонеску перевіряв раніше і переконався, що Паску не розуміється анітрішки на шоферстві. Але все ж: хіба можна не подуматися, що ніхто не дозволив би глухому водити машину? Дивно. А втім...

(Далі буде).

Теодор ЦУРЕНКО

ОЧАРОВАНА УСМІШКА

(Уривок з роману)

(Продовження з № 255)

Коли перший мороз покрив озеро шаром льоду товщиною в три пальці, досвідчений галицький рибалка відкрив новим своїм друзям-односельчанам таємницю, яку знав тільки він: підлідну риболовлю. Близько полудня рубали сокирою в льоді ополонки, видаляли довгим гачком із загостреним залізним верхом крижини і повертались тільки під вечір, коли риба заспокоювалася і збиралась біля ополонки, тоді спускали сітки аж до піщаного дна озера й чекали деякий час попіхуючи люльками та розмовляючи між собою про всяку всячину, а потім – враз! – без шуму, піднімали сітки. Кожного разу ловили багато риби, яка збиралась біля ополонки, щоби подихати свіжим повітрям.

Залишали її битись на зелено-прозорому льоді, поки мокрі хвости не прилипали до нього, і рибини замерзали в дивних позах. Опісля згрібали їх мітлюю, поспішно зробленою з молодих однорічних прутиків лози, яка росла на березі озера, нарізаних гострим ножиком, і врешті, коли ранніми зимовими вечорами місяць зависав над їхніми головами, кожний рибалка наповнював замороженою рибою свою торбину, сполокував знаряддя і кидав його у торбину поверх рибин, які зберігалися свіжими цілі тижні.

Не кожного вечора виходили на риболовлю, часто були великі снігопади, завірюхи, а в таку погоду і собаку гріх вигнати з буди, а ще до того вечорами ходили одні до інших в гості. Зі значних запасів свіжої риби, яку постійно зберігали в холодному місці, одні з часом похитрішали і почали продавати в місті на базарі, чи корчмарям, більшість яких були євреями, і, як добре відомо, ще за біблійних часів, не споживали свинину, тому були дуже раді купити рибу, чи проміняти її на переповнену чарку міцної горілки. Багатьом пощастило торгувати наловленою в ополонці рибою.

Всі ці дива, яких не знали до тоді місцеві жителі, принесли старому Арсенієві заслужену повагу, насправді його вважали наймудрішим і справжнім християнином, готовим будь-коли допомогти своєму ближньому. Неділями чи у святкові дні всі чекали на нього, він мав своє місце перед вітварем, а після Божої Служби просили від нього порад та допомоги, і так весь час дід Арсеній знаходився серед добрих людей.

Біля нього заслужив поваги і весь його рід, який був працюючим, віруючим і дружнім з місцевими жителями. З роками мужчини найнялись працювати в місті, на цукровий завод, а жінки з ранньої весни

до пізньої осені працювали в полі, доглядали ниви з цукровими буряками, свої городи і господарства, які забезпечували їм десятки років підряд спокійне, безпечне життя і достаток.

Внуки діда Арсенія повиростали, і всі закінчили початкову, а опісля парафіальну школу. А вже коли доросли до військового віку, Теофіполь зі всіма його околицями був долучений, не питавшись нікого, до Російської Імперії, а це означало, що вільне життя закінчилося, бо, де ступав москаль ногою, більше не відступав, тільки якщо йому сипали розжарілих вуглин на хвіст.

Для двох з найстарших внуків вербування до царської армії стало реальною небезпекою, бо якраз починаючи з 1768 року йшла кривава війна, яку вела з Туреччиною Російська Імперія у союзі з Австрійською Імперією. Війна спалахнула через конфлікт польської шляхти з російським протекторатом під час правління Катерини Великої. Російська Армія, очолена генералом А. Суворовим, після вторгнення у Польщу, яка незворотно втратила свою колишню силу об'єднаного королівства, в яке протягом кількох століть було силою включено й українські землі, перекотилась клубком окупанта і через Теофіполь, місто в якому ніхто її не чекав.

Війна закінчилась 1774 року Кучук-Кайнарджійським мирним договором, завдяки якому Австрія розширила свою територію, забравши не тільки Галичину, територію колишньої Польщі, тепер ослабленої та розділеної між Австрією, Росією і Прусією, а й Буковину, яка до того часу була частиною старої Молдови. Разом з австрійцями в анексовані до складу габсбурзької Імперії території увійшли нові порядки зі своєю німецькою педантністю та ознаки європейської цивілізації, невідомі до того часу в цих краях, покараних та протягом чотирьох століть обкрадуваних без милості турками. Між новими порядками появилось, наприклад, будівництво нових доріг та ліній зв'язку, судноплавні шляхи річками провінції – Прутом з Чернівців, вниз за течією, заснування нових промислів і ремесел, як майстерні для теслярських виробів та обробки шкіри, пошиття одягу та взуття, виготовлення калію, смоли та дьогтю, каменоломні та піщані кар'єри, вапнярки, винокурні, олійниці, виготовлення скляних та паперових виробів, почались побудови заводів, парових та водяних млинів, а головне нових міст та систематизація сіл.

Всі ці головні для долі буковинського краю речі, у минулому залишені турками в глибокому занепаді, тепер розпочаті новою австрійською владою, вимагали робочих рук, головно, молодих людей, які б знали і письма. Чутки про комплексні роботи, розпочаті габсбурзькою Імперією на Буковині, поширилися поза її межі, докотились і до вух молодих людей Теофіполя, містечка, розташованого на кордоні з Австрією на річці Случ.

Будучи в небезпеці потрапити до царського війська, більшість молодих людей містечка, між якими і Михайло, Микола та Гаврило Рендюки, поспішно і таємно зібрали необхідні речі і вирушили до Австрії на пошуки безпечного для них місця, залишивши заплаканою свою матір Вероніку разом зі старшою дочкою, зятем та купкою дрібненьких внуків.

Після довгих мандрів, пройшовши крізь Станіслав та Коломию, брати разом з іншими їхніми друзями з дитинства дійшли до Чернівців, де в центрі міста можна було щоденно знайти місце праці для будь-якого ремісника. Всіх трьох братів, які знали письма і були працюючими та дисциплінованими, вербували до себе різні роботодавці таки з перших днів їхнього прибуття, але не все запропоноване їм підходило, бо вони хотіли жити і працювати разом.

ЖЕКА І СПИРИДОН

(Продовження з 27 с.)

Зворушена Елеонора Мойсеївна то плакала, то сміялась, а коли, нарешті, зачинались за черговою «невестой» і лютим Жекою двері, годувала Спиридона Спиридоновича його улюбленими соєвими сосисками.

Після невдалих благодійно-сексуальних акцій задля психічного здоров'я Спиридона Спиридоновича Жека знову озвірів і війна переросла у вищу стадію – терористичну. Серед цих підступних побоїщ не помітили вони, як несподівано і тихо відійшла у вічність Елеонора Мойсеївна. Правда, Спиридон Спиридонович першим відчув це своїм звіриним чуттям. Він мужньо виліз із криївки, обнюхав нібито сплячу Елеонору Мойсеївну і нежданно заривав, страшно і гірко. Несамовитий крик Спиридона налякав Жеку. Той кинувся до матері, але вона була вже холодна. Спиридон кричав, Жека метався по квартирі, ошалілий від однієї думки – за що поховас матір?

Допомогли мамині родичі по першому шлюбі і давні її приятелі по консерваторії – піаністи Баренбойми: вони і сестрі сповістили в Ізраїль, і похорони zorganizували. Хоч і була Елеонора Мойсеївна православною, поховала її єврейська община за давнім іудейським звичаєм, замотавши у довжелезний білий саван. Молодий раввин сказав: Бог сам розбереться із сестрою нашою.

Вони пригадали розумну пораду їхнього дідуся Арсенія: «Поки ви будете разом, об'єднані, вас не перемаже ніхто, ні в якій ситуації, чи у війні на полі бою, чи в будь-яких інших складних буденних обставинах...»

– Пам'ятаєте, – запитав Михайло менших братів, чекаючи на слідувачого роботодавця, – як дідусь, нарізавши гострим ножом, якого весь час носив при собі, прив'язаним тоненьким твердим шкіряним ремінцем до пояса, пучок лозових гілок і заставив нас зламати його?

– А, як би не пам'ятали, – разом відповіли брати.

– Жоден з нас не міг переламати його, – уточнив Микола. – Я коли побачив, що Михайло не може, зрадів, думаючи, що я порву їх на маленькі кусочки, бо то був тільки пучок лозових прутиків. Але коли настала моя черга, здав собі справу, що не можливо зламати їх.

– А я навіть не пробував, – додав Гаврило, – коли побачив, що ви, старші і дужчі за мене, не змогли зламати його.

(Далі буде).

З румунської переклав
Михайло ТРАЙСТА

Дочка з Ізраїлю приїхати на похорон не встигла, тож ніхто, крім Спиридона Спиридоновича, і не плакав за покійною. Але для людей було досить того страшного Спиридонового ридання. Вони ніби тікали від нього, поспішаючи винести Елеонору Мойсеївну з хати до заходу сонця. Спиридон Спиридонович провів свою хазяйку аж до автобуса, а потому довго дивився у той бік, куди він поїхав, ридючи та глухо постогнуючи, як від болю. Більше Жека Спиридона Спиридоновича не бачив.

Аж через рік зустрілись вони у промерзломому напівтемному підвалі свого старого будинку на Подолі.

На той час Жеку, який зовсім пустився без матері берега, круті хлопці споїли і примусили підписати угоду про купівлю – продаж квартири. А коли він, добре вибитий перед тим, підписав, викинули в під'їзд. Отож бездомному Жеці нічого не зоставалось, як тимчасово поселитись у знайомому з дитинства підвалі. Там його, біля гарячих труб тепломережі, і надбав Спиридон.

Коли Жека відчув щось тепле, м'яке і лоскотливе на своєму обличчі, злякався – думав, що щур. Але придивившись ближче, побачив просто перед носом сяючі зеленим фосфором розквіти очі, білі вуса на моругому лукавому писку, і впізнав Спиридона Спиридоновича. Радісно знетямившись від зустрічі з близькою душою, Жека довго тискав і цілував Спиридона Спиридоновича у колючі молодецькі вуса. А потому запхнув kota за не раз обпісану ним куртку і вони заснули, зігріваючи один одного в морозну різдвяну ніч.

Михайло-Гафія ТРАЙСТА

У НІЧ НА СВЯТОГО АНДРІЯ

(Новела)

(Продовження з № 255)

16.

Я прокинувся, бо хтось зі всієї сили намагався мене задушити. Спробував рухнути лівою рукою, але вона зовсім затерпла; я відчув, як безліч мурах рухаються під шкірою, а щодо правої – її хтось тримав міцно, намагаючись розчавити чимось дуже важким. Та відразу з великою радістю відчув, що можу рухнути лівою ногою, бо права так само, як і рука, була придавлена чимось дуже важким, але м'яким і теплим, і хіба не досить мені було всього цього, щось теж досить важке і липке давило мою морду, намагаючись задушити мене.

«Ось і настав мій кінець!» – з великим страхом подумав я, а далі наважився глянути смерті прямо у вічі, вишкіритись на неї, щось бемкнути, щоб не померти просто так, як будь-котрий смертний. Та відкривши нишком око, замість смерті я побачив малиновий сосок гарної великої жіночої цицьки.

«Господи, це сон?..», – ледь не скрикнув я.

«Та ж певно, що сон, бо звідки ж... Чи, мабуть, вже помираю і приснилось, що... Я часто чув від старших людей, що помираючим привиджається смерть в образі чарівної жінки, а подекотрим з них навіть щастить покохатись з нею.

В селі моїх дідуся та бабусі трапився такий випадок з Васалієм Лунгу, який захворів і після кількох днів помер. Так думали всі хатні, що помер, бо лежав нерухомо, не дихав і серце його не билось. Померла людина, та й годі! А він ще не був зовсім мертвим, ще душа не покинула тіло. Коли побачила його жінка Одетя, що Васаліє помер, перелякана вискочила надвір, і хоча то було влітку, почала колядувати під вікном, щоб перехитрити смерть, аби не дай Бог не постинала і дітей. Смерть почула колядку і перелякавшись, що надійшла зима, вискочила з хати і зникла, а Одетя скоро виорала борозну навколо хати, щоб смерть не могла повернутися, а коли зайшла знову до хати, бачить: «покійник» сидить біля стола, живий, здоровий, до того ще й сердитий, бо «ади, він такий голодний, а вона...» Описав Васаліє розповідав, як прийшла за ним смерть. «... Не була ні старою, ні поганою, ні в чорному, ні в білому, ні коси не мала, а гарно зодягнена у святковому одязі, а така краля, що аж! А коли почала мене гладити та цілувати, то навіть прокинувся й мій бідолашко, мов у тридцять п'ять років, ха, ха, ха...», – сміявся Васаліє.

Далі я насмілюся відкрити й друге око і відразу впізнав «господиню» чарівної циці, яка так жакливо прислопила мою п'яну піку – це була дружина інженера Кодрі, з яким я часто грав у шахи.

«Якщо в цей час зайде Кодря до хати, то мене винесуть звідси Feet First», – промайнула крізь мою величезну і важку, мов гарбуз, що виріс на купі кізків, голову, але скоро пригадав собі, що передучора зустрів товариша інженера, тобто «пана анджініря», як називали його в селі, з валізою, чекав автобус і хвалявся всім, що його покликали в Бухарест на велику конференцію, яка триватиме аж три дні. «Сьогодні пан анджінірь ще на конференції», – спокійно перевів подих я перед тим, як почати вибиратися з-під його дружини Іляни, яка окрім сережок та обручки не мала на собі нічого... На мені не було ні стільки...

Після того, як мені вдалося витягнути праву ногу з поміж її спітнілих стегон, почав поволи звільняти й руку. Жінка зітхнула уві сні і повернулася до мене спиною, в ту мить я відчув себе вільним. Вільним і голим, голим і вільним, мов праотець Адам в Еденському Саду в пошуках листочка, яким би міг прикрити свою наготу.

Біля ліжка, в якому навіть не знаю, чи скуштував я забороненого плоду, лежали мої листочки у вигляді трусів, шарпеток, майки, а трохи далі, теж на підлозі, штани і сорочка, на спинці крісла светр, а в кріслі спочивала шкіряна куртка з хутром. Недалеко порога лежали і дивились на мене, наче два чорні коти, мої чоботи. Таким чином, поки я добрався до дверей, був уже одягнений і взутий, готовий зникнути з місця «злочину».

* * *

Вперше в моїй викладацькій кар'єрі, на радість моїм учням, я не з'явився на уроки – на щастя, в той день в мене не було їх багато.

«Мабуть, і не дійде до вух директора моя відсутність», – думав і надіявся я, крокуючи з кухні до спальні, а зі спальні до кухні, де намагався попити чаю, після чого біг до туалету блювати, мов вагітна жінка.

* * *

«Коли вчені люди нап'ються, то втричі гірші від нас, цих простих. Ми коли нап'ємося, не свинимо стільки, як вони», – часто говорив дідусь, спогадуючи свого фронтового командира, який, коли напивався, то роздягався до гола і качався по кропиві, мов поросся, після чого не обходив спогадом адвоката Стойку, який хрумкав склянки. «Кронцав їх, як цукерки, поки не топилися в його роті, перемелюючись на пісок».

Правда, я не так часто упивався, всього тричі, але жодного разу мені не було так зле, як тепер. Я навіть не зважав на жакливий біль в голові, ні на те, що вибльовував усе, що ніс до рота, ні на те, що осоромився в корчмі перед людьми, все це я міг перетерпіти, але те, що я прокинувся

голим, як мати родила, в ліжку інженера біля його жінки і, мабуть, трахнув її, чи ліпше сказати вона мене, нестерпно боліло мені. Боліла моя совість, боліла душа, а душевний біль далеко шаленіший за тілесний.

«Як, чорт візьми, я міг... так по-свинськи, гірш від...» – не знав до кого прирівняти себе, а ще мучили й інші запитання: як я добрався до хати інженера, і чи не бачив хтось мене?

Виходить, поверх всього, що накоїв, я ще й боягуз! Хочу затаїти свої брудні діла, замість того, щоб...

Та про що я?..

Не піду ж бо до інженера в гості і не скажу йому прямо: «Дорогий друже, пробач, але виходить, що я трахнув твою дружину, та це пусте, забудьмо, краще пограймо в шахи...»

17.

У вівторок вранці директор школи визвав мене на вчительську раду, а мені тільки цього й бракувало – вчительської ради та захриплого голосу товариша директора, подібного на свиняче хрюкання, бо всього іншого в мене було вдосталь: і душевного болю, і мук совісті, і запаморочення голови, і запалення шлунку – одним словом, я був ганчіркою. Брудною віджатою ганчіркою.

«Болить мені голова, ще й коліно та нога. У тебе панський бетюг...» – насміхалася бабуся з дідуся, коли той, після похмілля, йойкався, вайкався та просив «погарчик горівки», бо «гвізд вибивається гвоздом». Вино не пив ніколи, пиво теж. Останніми днями все частіше я став згадувати моїх дідуся та бабусю по батькові. Материних батьків я не знав, померли до мого народження.

«Жінко, гину-у-у...», – стогнав дідусь, лежачи долілиць на підвір'ї під волоським горіхом, чи під калиною, що росла біля криниці.

«Так тобі й треба, бо п'єш, як той віл, Господи прости мене грішну! – підводила очі до неба бабуся. – Ні та худобина не п'є, лиш скільки їй треба, а ти лиш в себе погарчик за погарчиком, могла би та горівка поточиною текти, то все б тобі не стачило...»

«Жінко, гину-у-у...», – продовжував стогнати дідусь.

Тоді бабуся задоволено посміхалася й кидала йому те волоське «beteagă de uiağă...», що в перекладі означало «хвора від пляшки», а це страх розлючувало дідуся, бо вона ні разу не вимовляла «beteag de uiağă» – «хворий від пляшки», мабуть, через римування слова «beteagă» зі словом «uiağă», а коли він починав скреготати зубами, вона поправляла на голові хустку і заспокоювала його:

«Ну, ну, тільки не реться, я тобі дам капустяного розсолу...», але до кінця виносила йому чарчину горілки, після якої дідусь засинав, мов немовля в колисці.

Та не довго довелося мені мандрувати спогадами, бо голос товариша директора вирвав мене з милих мандрів.

– Товариші, ми зібрались сьогодні, щоб проаналізувати

негідну поведінку нашого колеги Драгутина Барбу...

«Ану, лиш дивись, яка честь випала на мою голову», – ледь не свиснув я від здивування.

Всі колеги глянули з подивом на мене, тільки «надійний товариш» Маков'яну вишкірився по-ідіотськи, ніби хотів сказати: «Так тобі й треба, коли п'єш без мене».

– Хоча цей випадок буде проаналізований найвищими органами партії, тобто товаришами з повітового шкільного інспекторату, але я отримав завдання прямо від товариша Мойсеску, щоб обговорити його і в рамках вчительської ради, щоб з'ясувати вашу думку щодо поведінки товариша Барбу, і щоб кожен з вас пропонував, що ми маємо робити для запобігання таких випадків у майбутньому.

«Ну, тепер тримайся, товаришу...» – промовляла до мене глузлива усмішка товариша Маков'яну.

– Останнім часом товариш Барбу веде себе, як ворожий елемент, а не як член нашої дорогої Комуністичної партії, товариші! – грюкнув директор.

«Цікаво, чи знаєш все про мене, товаришу директоре?..»

– Минувими днями товариш Барбу спілкувався з шкідливими для нашого суспільства елементами, які перешкоджають будівництву соціалізму, не буду спогадувати їхні імена, бо всі знаємо, хто вони. Це небезпечно, товариші! Оберігайтесь контактів з такими елементами, які можуть негативно вплинути на вас, як вплинули на товариша Барбу, який спочатку відвідав громадянина Бандерчука, виключеного з лав Комуністичної партії, опісля гостював у Генгедушів, нащадків поміщиків, які є ворогами нашого трудового народу.

«Ти впевнений, директоре, що не назвав імена „шкідливих для нашого суспільства елементів“?..» – мало не розсміявся я.

– Після того, підкупив товариша Барталя, про якого тільки через те, що був нашим колегою, я не скажу нічого... Горілкою підкупив, товариші, щоб повів його у підвал до каплиці. Гратулюю вас, товарише Барбу, ще залишилось, щоб ви разом з селянами пішли до церкви на недільну службу...

«В корчмі я вже був разом з ними. Мабуть, дорога до церкви веде крізь корчму, звідки нам знати цього, товаришу директоре?»

– На превеликий жаль, негідна поведінка нашого колеги не кінчається на цьому. В неділю він пив пліч-опліч з лісорубами в корчмі, горланив і скандалив разом з ними, гопав кулаком об стіл, бив склянки та пляшки, а до цього всього ще й пив «на віру», бо грошей в нього не було, товариші!..

«Я ж не єдиний, хто п'є „на віру“», – посміхнувся я до товариша Маков'яну, який наче вгадав мої думки, знизав невинно плечима.

– Не буду говорити про інші ганебні діла, яких натворив товариш Барбу в ту ніч.

(Далі буде).

Дітячі сторінки

Василь ДОВГИЙ

ЧАРІВНИЙ ТОПІРЕЦЬ

П'єса-казка на одну дію

(Продовження з № 255)

КАРТИНА ШОСТА

На колоді під крилатим дубом сидить, задумавшись, Іванко. По хввлі, зітхнувши, витягнув сопілку, заграє. Із-за дерева визирнув Чугайстрик. Це щось невисоке, патлатеньке. У нього велика кругла голова з такими ж очима, тіло вкрите м'яким темним волоссям.

Іванко грає. Чугайстрик визирнув, свиснув і знову заховався.

Іванко (зупинився): Ніби хтось свистить... (Наслухає). Почулося... (Продовжує грати. Лісовичок свистить з-за іншого дерева. Іванко знову зупиняється). Ні, хтось таки є... (Заглядає, шукає за деревами, натикається на Чугайстрика). Ой, ти хто такий?

Чугайстрик: Я Чугайстрик, син доброго духа гірського.

Іванко: Ану виходь сюди!

Чугайстрик: А не вдариш?

Іванко: Та чого б це я тебе мав бити? Не бійся...

Виходять на середину сцени.

Іванко (розглядаючи Чугайстрика): Ой, який ти смішний, патлатий...

Чугайстрик: А ми, лісовички, всі такі... Не подобаюся?

Іванко: Не ображайся. Просто я ніколи не бачив лісовиків. (Слохватувшись). А чого ти слідував за мною?

Чугайстрик: Я не слідував, я слухав, як ти граєш. Ми, лісовички, дуже любимо музику. Тільки сумну мелодію ти граєш...

Іванко: Веселі зараз не граю... А звідки ти знаєш, як мене звати?

Чугайстрик (ість): Ми, добрі духи, все знаємо. Я навіть знаю, куди ти йдеш. (Протягує руку до сопілки). Іванку, дай я заграю... (Іванко віддає

сопілку. Чугайстрик пробує заграєти, але в нього нічого не виходить. Іванко і Чугайстрик голосно сміються).

Іванко: Чугайстрику, давай дружити!

Чугайстрик: Давай. (Тиснуть один одному руки). Дякую за їжу. (Складає рештки їжі в Іванкову торбинку).

Збоку з'являється Щезник.

Щезник (до себе): Подружилися... Це погано... Дуже погано. З двома я не справлюся. Що ж придумати? (Крутить пальцем біля голови). Крутись, кулько, в голові – думай. Ага, придумав. Перетворююся я на хлопчика. Посварю їх. Гік-гак, пік-пак...

Щезник перетворюється на хлопчика-гуцулика, йде до Іванка і Чугайстрика.

Щезник-Хлопчик: Добрий день, хлопці. Прийміть до гурту.

Іванко: Сідай. Куди йдеш?

Щезник-Хлопчик: До тітки в Яблунево.

Чугайстрик: А до Яблунова дорога не сюди...

Щезник-Хлопчик (стиха Чугайстрику): Помовч. (Голосно). А я люблю мандрувати. (Бере Іванкову сопілку і підкладає під Чугайстрика). Заграй, Іванку, на сопілці...

Іванко: А де ж сопілка поділася? Чугайстрику, ти не бачив її?

Чугайстрик: Ні, не бачив.

Щезник-Хлопчик (на вухо Іванкові): Бреше. Пошукай добре біля того патлатого. (Іванко знаходить сопілку біля Чугайстрика). Він не є син доброго духа лісового, він син злодія...

Іванко: Чугайстрику, як ти міг?.. А я тобі повірив...

Щезник-Хлопчик: А ще я тобі скажу, Іванку, що – воно хотіло завести тебе у темний непрохідний ліс і там покинути...

Чугайстрик: Іваночку, не вір йому! Це неправда...

Щезник-Хлопчик: Правда, правда,, правда... Ну, я пішов. (Зникає за деревами).

Дітячі сторінки

Чугайстрик: Іванку...

Іванко: Йди геть! Щоб мої очі тебе не бачили! І якщо ще раз попадешся... (Кричить). Геть! (Притупує ногою). Геть! (Понуривши голову, Чугайстрик йде геть). Так... А що далі, куди йти? (Раптом згадує). Та в мене ж є клубок старенької! Він і поведе мене далі... (Кидає клубок на землю. Але той закотився за дерево. Іванко пішов за ним, і не спам'ятався, як був примотаний нитками до дерева. Збоку виглядає Щезник).

Щезник (потирає руки): Ага, попався, котрий кусався! Ха-ха-ха! (Сміючись, зникає).

Іванко (намагається вирватись): Не можу, ох, пропаду я тут... (Смеркає. Чути завивання вовків, чавкання лисиць). Отак бабуся нагородила мене клубочком... (Знову силкується звільнитися від

пут, але даремно. Десь поблизу замиготіли очі звірів).

Із лісу повертається Чугайстрик.

Іванко: Чугайстрику, друже мій вірний! Порятуй! (Чугайстрик звільняє Іванка). Дякую тобі, Чугайстрику, Пробач, що так негарно себе повів...

Чугайстрик: Чого там... Не будемо того згадувати.

Іванко: Будьмо друзями!

Чугайстрик: А я і не переставав бути тобі другом.

Іванко: Дякую...

Чугайстрик: Йдемо, Іванку, далі. (Іванко витягує сопілку, грає. Друзі крокують далі).

ЗАТЕМНЕННЯ.

Надія КРАСОТКІНА

В лісі осінь

В лісі осінь. Так пахне грибами... Жовте листя з берези летить. Верби схилені над ставами. У намисті калина стоїть.

Стало тихо. Пташок немає... Відлетіли у теплий край. Тільки білка вгорі стрибає І шепочеться листячком гай.

А вітерець налетить, закружить Жовте листя в танку смішнім. В верховітті дубовім затужить Й ненадовго затихне у нім.

Валерій ЗІНЧЕНКО

Осінь намалюю

Вітерець-пустунець Між дерев гарцює. Я візьму свій олівець, Осінь намалюю.

Верби в жовтому вбранні Опустили віти. Відлітають журавлі, Журяться за літом...

Іванна САВИЦЬКА

Осінь

Летять листки, пожовклі і зів'ялі, Летять до ніг і сумно шелестять. Затих гайок, і верби кучеряві Пташиним співом вже не гомонять. А ниточки ясні срібноволосі Шепочуть: осінь, осінь, осінь... Летять листки, і скрізь так непривітно... Заснув ставок, і нивка вже не та. Колишется вітерець одноманітно, І між стернею блудить самота. А ниточки ясні срібноволосі Шепочуть: осінь, осінь, осінь... Летять листки, замовкли птахів хори, А сонце вже біжить кудись, біжить. Ах літечко! Вернися до дівтори Хоч на якусь годинку, хоч на мить. А ниточки ясні срібноволосі Шепочуть: осінь, осінь, осінь...

Дитячі сторінки

Василь СИМОНЕНКО

ПОДОРОЖ У КРАЇНУ НАВПАКИ

Лесик, Толя й два Володі
Сумували на колоді.
Лесик скаржився: «Хлоп'ята,
Страх як тяжко жить мені –
Слухай маму, слухай тата,
Умивайся день при дні.
Ох, і тяжко жить мені!»
Толя теж сидить бідує,
Вилива жалі свої:
«Дуже Тоня вередує,
Розважай весь час її...»
А Володя скиглить: «Тато
Змусив квіти поливати...»
І зітхає вся четвірка:
«Як нам тяжко! Як нам гірко!»
Раптом трісь – і перед ними
Бородань малий з'явивсь,
Хитруватими очима
На четвірку він дививсь.
І сказав до них суворо
Цей химерний чоловік:
«Я почув про ваше горе
Й через доли, через гори
Свою бороду волік –
Поспішав мерщій сюди
Виручати вас з біди.
Недалеко звідсіля
Є чудна одна земля –
Там ні дня нема, ні ночі,
Кожен робить там, що схоче...»
Тут всі четверо до нього:
«Поможіть нам, допоможіть!
Як пройти в оту країну,
Розкажіть нам, розкажіть!»
«Поможу я вам охоче, –
Каже власник борода, –
Ви на мить заплющіть очі –
Я відправлю всіх туди».
Тільки так усі зробили,
Всіх як вітром підхопило,
Закрутило, завертіло,
Заревло і загуло

й над степами,
Над лісами
Аж під небом понесло!
Як розплющили всі очі,
Закричали:
«Тру-лю-лю!»
Я роблю тепер, що схочу,
Що захочу, те й роблю!
Ми потрапили-таки
У країну Навпаки!»
Ну, а цей чудесний край
Для малечі просто рай:
Там в річках тече чорнило,
Там ніхто й не чув про мило!
Всі замурзані по вуха,
Галасують всі щодуху,
Оком чують, вухом бачать,
Догори ногами скачуть.
Сажотруси хати білять,
Землеміри небо ділять,
Косарі дерева косять,
Язиками дрова носять.
Взявши торби, малюки
Ходять в небо по зірки.
Наберуть їх повні жмені,
Ще й напхають у кишені
І додолу з неба – скік! –
Хто на скирту, хто на тік.
Лесик, Толя, два Володі,
Як малі телята в шкоді,
Цілий день брикали, грались.
Реготали і качались,
То з якимись хлопчиками
Воювали галушками,
То в густих чагарниках
Танцювали на руках.
І кричали:
«Тру-лю-лю!»
Що захочу, те й роблю!»
Потім, стомлені й щасливі,
Спали, висячи на сливі.
Одіспавшись, ласуни

Рвали з дуба кавуни
І з куців серед левад
Смакували шоколад.
Якось їх біля млина
Стріла гвардія чудна –
Ці вояки в штанях синіх
Верхи їхали на свинях.
«Хто такі? – спитав похмуро
Найстрашніший мацапура. –
Це перевертні, не діти!»
Гей, хапайте їх, в'яжіте!»
І вояки той наказ
Так і виконали враз
Та й погнали неборак
До палацу Невмивак.
Ждав їх в будці для собаки
Цар Великий Невмивака –
Він найстаршим тут вважався,
Бо сто років не вмивався.
Як побачив цар малих,
Закричав, завив на них:
«Що це в біса за прояви?
В них праворуч руки праві?!
Чом вони очима бачать?
Що це, слуги мої, значить?
Треба їх обмити чорнилом,
Бо від них одгонить милом.
Потім всім їм для науки
Треба викрутити руки,
Ще й відтяти треба вуха
Та навчить очима слухать.
Лиш тоді ці диваки
Зможуть жити в Навпаки.
А тепер цих недотеп
Замуруйте в темний склеп!»
Так, зіпершись на ломаку,
Гаркнув грізний Невмивака,
І дітей всіх чотирьох
Слуги кинули у льох.
У льоху в холодній тиші
Шаруділи сонні миші,
Од стіни та до стіни

Дитячі сторінки

Сновигали таргани
І, забившись в кутки,
Пряли пряжу павуки.
Потім двері з цукру впали.
І щаслива дівтора
З криком радісним «Ура!»
Задала страшного дьору
Од царя стрімкого з двору.
А вояки в штанях синіх
Мчали назирці на свинях
І кричали, й докоряли,
Й помідорами стріляли.
Ось-ось-ось були б спіймали,
Але свині раптом стали
Й повернули до лози
Смакувати гарбузи.
Як вояки не галділи,
Свині й слухать не хотіли –
Тільки рохкали й хрумтіли,
Гарбузи все їли, їли.
А наївшись, як одна,
Всі чкурнули до багна.
Тож вояки всі чимдуж
Мчали слідом до калюж
Та благали:
«Любі паці,
Вже пора вставать до праці!»
Свині добре все те чули,
Але й вусом не моргнули
І пролежали в багні
Дві секунди ще й два дні.
А тим часом наші діти
Мчали, мов несамовиті,
Через поле й сінокіс
Та й потрапили у ліс.
Тут, у лісі на поляні,
Квіти бавились рум'яні –
Грали в гилки, в коперка,
Танцювали гопака.
Як побачили малих,
Прудко кинулись до них,
Застрибали, заскакали,
У листочки заплескали:
«Йдіть до нас!
До нас у коло –
Потанцюєм, як ніколи!»
Квіти діток гратись кличуть,

А вони стоять кигичуть:
«Там вояки в штанях синіх
Доганяють нас на свинях.
Хочуть ці лукаві круки
Повикручують нам руки.
Ой! Ой! Ой! Де наші мами,
Що без них тут буде з нами?»
Квіти з жаху стали сині:
«Нас також потопчуть свині!..»
Тут до них підскочив дід
Кушовик Червоний Глід:
«Не сумуйте, не кричіте,
Я поляну оточу,
І свиней топтати квіти
Відучу!»

Глід, Шипшина й Терен дикий
Вмить без галасу і крику
Всю поляну оточили,
Нашорошили голки
Й заганяли їх щосили
Свиням в ноги і боки.
І воякам шматували
Пишний одяг і тіла –
Впало ранених чимало,
Кров з них ріками текла.
Вже вояки, як не брались,
Тільки геть пообдирались –
В колючках, усі в крові
Повтікали ледь живі.
Розізлився Невмивака,
Що зірвалася атака,
І звелів поставити, клятий,
Круг поляни вартових,
Щоб зухвальців упіймати –
Хай чи мертвих, чи живих!
Він сказав: «Дітей схопіть

І в чорнилі утопять!»
І вояки в штанях синіх
Сновигали скрізь на свинях,
Доглядали, щоб малечі
Не було шляхів до втечі.
Ну, а діти, бідні діти,
Стали худнути, марніти,
Стала їх бороти втома,
Закортіло всім додому.
І зітхала вся четвірка:
«Як нам тяжко!
Як нам гірко!»
Раптом трісь – і перед ними
Бородань малий з'явивсь.
Хитруватими очима

На четвірку він дививсь.
«Хто із вас додому хоче, –
Каже власник борода, –
Хай лишень заплющить очі –
Віднесу його туди...»
Тільки всі отак зробили,
Всіх як вітром підхопило.
Закрутило, завертіло
Заревло і загуло
Й над степами,
Над ярами
Попід небом понесло!
Як розплющили всі очі,
Гульк – уже в своїм дворі!
Їх стрічають, обнімають
І бабусі, й матері.
І кричать мандрівники:
– Нас тепер ніяким дивом –
Навіть бубликом красивим! –
Не заманите віки
У країну НАВПАКИ!

СМІЙТЕСЬ НА ЗДОРОВ'Я!

Сидір ВОРОБКЕВИЧ

БЕЗГЛУЗДІВ

СМІХОВИНКИ

(Продовження з № 255)

4. ЯК БЕЗГЛУЗДІВЦІ БУДУВАЛИ РАТУШ

Серед містечка Безглуздова стояв старий крилатий дуб. Під ним сходилися з діда-прадіда міщани на нараду. І сьогодні там рада, неначе море шумить.

— Панове радні! — каже Головатий. — Не даром я ходив світами. Не одну мудру річ там бачив, що і нам придалася б! Годі вже нам сходитися під цим дубом на раду. Тут літом сонце пражить, а зимою мороз кости ломить. Збудуймо собі на цьому місці ратушу!

Всі стали хитати головами. — Ратуш? Ратуш?

— А що це таке — ратуш?

— То такий громадський дім, — пояснював Яремко.

— Гарна, їй Богу, гарна думка, — загорлали міщани. — Будуймо, будуймо!

І, жалібно поскрипуучи, повалилися під ударами сокир старий дуб, свідок давньої міщанської слави.

Почалася в Безглуздові горяча робота. За містечком був високий горб, а на нім стелився густий ліс. Усе, що жило, велике й мале, рухнуло до ліса. Наче трава під серпом, покотилися додолу під сокирами безглуздівців дерева у лісі. Одні тащать тяжкі бервена ковбки із горба в долину, аж спина тріщить. Другі пріють, що вже й сухого рубця на них нема: спускають обережно воловодами із горба в долину той тягар. Аж одно великанське дерево пірвало все мотуззя, як павутину, та й само скотилося в діл, що аж земля під ним задудніла.

— Такої ти? — каже Яремко. — Пожди! І грімким голосом відіззався до громади:

— Панове браття! Витащимо знов усі бервена в гору, а відтак уже їх без усякого заходу та труду скотимо на долину.

На таку розумну раду, само собою, всі пристали. Витащили бервена на горб і знов скотили в діл.

А яка радість із того приводу! Від розуму відходять

безглуздівці, витинають гопки, що така штука вдалася! А вечером усі раді та веселі зайшли до коршми, цілу ніч гуляли, та під саме небо славили-величали свого посадника Яремка за мудрість.

От, незабаром стояв уже й готовий ратуш, від підвалини аж до самого верха. Здалека видно було великі двері, щоб панове радні не потребували через кривлю сходитися на раду, та ще й напис над дверми, що це ратуш. Новий дух запанував у громаді. Де ж таки? Такий будинок що високий, а що гарний! Біда лиш у тому, що в ратуші чогось і посеред дня якось так темно, наче в темну ніч.

— Що цьому за причина? — питає Яремко.

— Звідки мені це знати? — відповідає йому заступник Панько.

— Вийдеш на двір — білісенький день; увійдеш до ратуша — темна ніч. Я цього не розберу, — говорив Головатий, хитаючи головою.

Ціла світла безглуздівська громада остовпіла і цілком збилася з пантелику.

Скликає зажурений Головатий раду та й каже до людей:

— Біда нас учепилася; у наших ратуші хоч око виколи. Що нам почати?

Заступник голови, Цанько, перший дає раду:

— Зірвімо будинок аж до основи і будуймо на ново!

— Бо нам не треба було ніякої новини, — примітив старий Кирило, хрипливий дяк із долішньої церкви; хіба крилатий дуб не міг і далі бути ратушем, як бувало за наших батьків та дідів?

Зі старої ради вийшов рідкий борщ.

— У нашу громаду не заведеш ладу! — додав у кінці швець Кузьма Шило.

— Пуста ваша балачка — перебив Яремко. — Я думаю, що коли можна коновками носити воду, то чому ж не можна би й наловити соняшного світла в міхи та бочки і понасіпати у ратуш, щоб у нім стало ясно?

На таку розумну мову всі радні аж підскочили і на весь голос загорлали:

СМІЙТЕСЬ НА ЗДОРОВ'Я!

— Що голова, то голова!

У саме полудне, коли сонечко найяскравіше розсипало своє світло, звивалися міщани, як ті мурашки: одні з бочками та казанами, другі з діжками та міхами, жінки з дійницями та горшками, дівчора з горщиками та гладунчиками. Всі ловили світло, пильно, бігцем заносили до ратуша, ще й батіжками заганяли.

А були й такі дотепні, що вилами й лопатами накидали світла на тачки наче глину; були й такі, що тенетами, волоками й решетами ловили його, бігцем таскали до ратуша і там зсипали на купу наче збіжжя. Та марна була їх мозольна праця! В ратуші й на волосок не прояснилося.

— Ой, бідонько наша гірка та солена! — голосили безглуздівці.

Саме тоді переходив дорогою дротар, як відомо світовий чоловік, то й від жартів був він майстер.

— Не турбуйтеся, людоньки! — каже, — Я вже не одному в пригоді став, то й вас вибавлю з клопоту.

Міщани так зраділи, наче б хто їх посадив на ангельські золоті крила.

Всі частують дротаря, ставлять перед нього тільки книшів, печень та напиків, що дротар мусів у своїм

чересі всі пряжки попустили. Коли ж почув, що тих харчів стане йому на три добі, встав й каже:

— Ходім до ратуша!

Незабаром назбиралося в ратуші тільки міщан, що стали цокатися в темряві носами, немов дівчора на Великдень крашанками. Почувся голос дротаря:

— Нехай вилізе хто із вас на кришу і нехай зірвне кілька гонтів.

Наче вивірки, вискочило кілька міщан на дах і за мить зірвали мало що не цілу кривлю.

— От вам і день у вашій ратуші, — сказав дротар, попрацювавши з Безглуздівцями та й пошкандибав далі, викрикуючи своє: "Гаркі друтовать!"

Але прийшла осінь. У славетний безглуздівський ратуш тече дощ, як із відра. В зимі у ньому сніг по коліна.

— Треба знов наш ратуш покрити, — каже Панько. — От нероба, бурлака, дурисвіт! Поглузував собі із нас і пішов.

А дяк Кирило затулював голосом, наче з ірмолюя читав:

— От, сяка-така знахорка-шептуха була б дала нам ліпшу раду...

І безглуздівці знов побили свій славетний ратуш, та й знов у нім стало так темно, що панам радним нераз аж душа в пяти ховалася. Зійдуться було на раду і кожний держить у руці свічку.

Довго вони радили, довго міркували, та виходу не було ніякого. Аж раз якось на засіданні у темній ратуші — той раз, бачите, радні так довго засиділися, що свічки до крихти повторяли — заздрів Головатий, що крізь щілину в стіні щось світиться. Яремко підскочив, як опарений і закричав на всю силу.

— Гей, гей! Бодай би мені останнє волосся повисмикували із моєї лисини! Якже у наших ратуші може бути ясно, коли у нім нема вікон?

На таке слово радні поспускали носи. Вони стали лютитися самі на себе, що жадному із них першому не прийшла така думка в голову. А радний Петро Череватий, що рад був скинути Яремка із начальства і сам стати бурмістром, аж плював із пересердя, що він перше не добачив цієї хиби. Але щож? Пропала добра нагода!

Повставляли безглуздівці вікна і стало ясно в ратуші. Та чи стало ясно в головах шановної ради?

(Далі буде).

*Ой піду я до бору, до бору,
подивлюся на сонце крізь тінь.
Піднесуться дерева угору, угору,
і на землю впаде далечінь...*

Богдан-Ігор АНТОНІЧ